T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMAN VE SANATA İLGİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Aslı ÜSTÜN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

REKREASYON ANABİLİM DALI

Danışman

Doç. Dr. Ekrem BOYALI

KONYA, 2023

İÇİNDEKİLER

SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **iii**
ÖZET ..... **iv**
SUMMARY ..... **v**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Sanat 3
1.1.1. Sanatın Sınıflandırılması 6
1.1.2. Sanatın Diğer Bilim Dalları İle İlişkisi 8
1.1.3. Sanatın Genel Özellikleri 12
1.1.4. Güzel Sanatlar ve Pratik Sanatlar / Endüstriyel Sanatlar (Zanaat) 14
1.2. Estetik ve Sanat Kuramları 14
1.2.1. Estetik 15
1.2.2. Sanat Kuramları 16
1.3. Boş Zaman ve Sanat İlişkilerinin Değerlendirilmesi 18
1.3.1. Zaman ve Boş Zaman 19
1.3.2. Rekreasyonun Sınıflandırılmasında Sanatın Yeri ve Önemi 20
1.3.3. Sanat Eğitimi 23
2. GEREÇ VE YÖNTEM **30**
2.1 Araştırmanın Yöntemi 30
2.2. Evren ve Örneklem 31
2.3. Veri Toplama Araçları 31
2.4. Verilerin Analizi 32
3. BULGULAR **33**
4. TARTIŞMA **40**
5. SONUÇ VE ÖNERİLER **52**
6. KAYNAKLAR **54**
7. EKLER **61**
EK-A- VERİ TOPLAMA ARACI 61
EK-B ETİK KURUL KARARI 65
8. TURNİTİN RAPORU **66**
9. ÖZGEÇMİŞ **67**

SİMGELER VE KISALTMALAR

TDK: Türk Dil Kurumu

WHO: World Health Organization

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

ÖZET

T.C.
SELÇUK ÜNİVERİSTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman ve Sanata İlgi Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Aslı ÜSTÜN
Rekreasyon Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ / KONYA-2023

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin boş zaman tutumlarının ve sanata ilgi düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre değerlendirmek ve aralarındaki ilişki düzeyini ortaya koymaktır. Araştırma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Selçuk Üniversitesi'nde farklı fakültelerde eğitim gören 297 ($N_{kadın}$=151,N_{erkek}=146) üniversite öğrencisi gönüllülük esasıyla katılmışlardır. Tarama (survey) ve ilişkisel tarama modeli esas alınarak yürütülen bu çalışmada Akgül ve Gürbüz (2011) tarafından uyarlanan "Boş Zaman Tutum Ölçeği" ve Taşkesen ve Alpan (2018) tarafından geliştirilen "Sanata İlgi Düzeyi Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS 24.0 istatistik paket program kullanılmıştır. Veriler yüzde, ortalama ve standart sapmalar verilerek özetlenmiştir. Veriler normal dağılım gösterdiğinden dolayı ikili küme karşılaştırmaları için bağımsız grup t testi, ikiden fazla küme karşılaştırmaları için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuç olarak cinsiyet, yaş, gelir, haftalık boş zaman ve eğitim görülen üniversite değişkenlerine göre boş zaman tutum ölçeği ve sanata ilgi ölçeği alt boyutlarında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İlişkisel analizde pearson korelasyon analizi yapılmış, Boş zaman tutumu alt boyutları ile sanata ilgi ölçeği alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Kampüs rekreasyonu ve rekreasyon farkındalık çalışmalarının rektörlük ve ilgili birimleri eliyle yaygınlaştırılmalıdır. Bu yolla üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere, özelinde sanatsal aktivitelere yönelim ve yaklaşımlarının etkileneceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Boş Zaman, İlgi, Rekreasyon, Sanat

SUMMARY

REPUBLIC OF TURKEY
SELÇUK UNIVERSITY
HEALTH SCIENCES INSTITUTE

Examining the Relationship between University Students' Attitudes to Leisure and Interest in Art

Aslı ÜSTÜN
Department of Recreation

MASTER THESIS / KONYA-2023

The aim of this study is to evaluate university students' leisure attitudes and their level of interest in art according to various variables and to reveal the level of relationship between them. 297 (Nwomen=151,Nmen=146) university students studying at different faculties at Selcuk University in the 2021-2022 academic year participated in the research group on a voluntary basis. In this study, which was conducted on the basis of survey and relational survey model, the "Leisure Time Attitude Scale" adapted by Akgül et al. (2011) and the "Attitude Level to Art Scale" developed by Alpan and Taşkesen (2018) were used. SPSS 24.0 statistical package program was used to evaluate the data and find the calculated values. Data are summarized with percentages, mean and standard deviations. Since the data showed normal distribution, independent group t-test was used for pairwise cluster comparisons, and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) was used for comparisons of more than two clusters. As a result, statistically significant differences were found in the sub-dimensions of the leisure attitude scale and the interest in art scale according to the variables of gender, age, income, weekly free time and university education. Pearson correlation analysis was performed in the relational analysis, and low-level positive relations were found between the sub-dimensions of leisure time attitude and the sub-dimensions of interest in art. Campus recreation and recreation awareness studies should be expanded by the rectorate and related units. In this way, it is thought that the orientation and approach of university students to recreational activities, especially artistic activities, will be affected.

Keywords: Leisure, , Interest, Recreation, Art

1. GİRİŞ

İnsanlığın Eski taş çağlarından bu yana eserleriyle çizdiği grafik izlendiğinde, küçük avcı topluluklarından köylere, köylerden site hayatına, site hayatından kent devletlerine ve daha sonraları, imparatorluklar ile diğer çeşitli devlet yönetimlerine varılır. Toplumun yapı ve kültürünü oluşturan sonsuz faktörlerin kışkırttığı sanatçının eseri, dolayısıyla toplum-sanatçı ikilisinin ortak malı olur. Ancak eser, sanatçıdan çok toplum malı olarak kabul edilir. Bu nedenle sanatçıları, çeşitli kavim ve milletlerin adına göre sıralıyoruz. Bu açıdan bakış, sanat eserinin kişisel bir fantezi olduğu görüşünü de reddeder. Bu yüzden sanat eseri, toplumsal yapıyı ve düşününü yansıttığı oranda, sanatçı kişiliğini ve fantezisini de ortaya koymaktadır. Benzer toplumların sanat eserleri sınıflandırıldığında, hangi toplum çeşidinde hangi çeşit eserlerin ortaya çıkacağı gerçeği saptanmaktadır. Örneğin, Ortataş Çağı eserlerinin değerlendirilme sinde, bugün aynı hayatı yaşayan kavimlerin eserlerinden yararlanılmaktadır (Acar B. 2010). Toplumların kültürel gelişimleri içinde doğan sanat eserlerinin tanınması sırasında, devletlerin tarihine, sosyal yapılarına değinmek, sanat tarihi biliminin başvurduğu önemli bir aydınlatma yoludur. Bu bakımdan inançlarla, toplumsal yapı ve kültürünün, sanat eserinde nasıl yansıdığını da görerek ve her eseri, çağı içinde değerlendirmenin bize nasıl ışık tuttuğunu anlayabiliriz (Turani 2003).

Réné Hygue (1970), "sanat estetikle iç içedir" der. Çünkü, çağların dünya görüşleri, aynı zamanda estetik görüşleri de yansıtır. Sanat eserinin bir dünya görüşü ürünü olduğu kabul edilince, Mısır mimarisinin neden bir Grek mimarisinden farklı olduğu da anlaşılır. Gene aynı şekilde, Hıristiyan ve İslam toplumlarının neden ayrı birer dünya görüşünü yansıtan sanat eserine ihtiyaç duydukları da ortaya çıkar. Bu bakımdan biz, devlet yapısının ve inançların, sanat eserinde payları olduğunu anlıyoruz (Kaplanoğlu 2020). Sanatçıya, devlet ya da toplum tarafından sanat eserinin yapılması görevi verilince, iş bölümünün kendisine kazandırdığı olanaklar içinde o, eserinin çağına ve çağının düşüncelerine uymasını gerektirecek araştırmayı yapmak, biçimlerini bulmak ve belli bir atmosfer içinde senteze gitmek zorunluğunu duymaktadır. Toplum kültürünün sanatçı için ne denli itici bir güç olduğunu biliyoruz. Örneğin, insan toplulukları site haline gelmeden önce, sanatçının teknik yönden geliştiğine tanık olmuyoruz. Site, sanatçı kabiliyetleri, devamlı olarak bu alanda çalışmaya sevk etmiş ve sonunda anıtsal sanatların ilk dönemi olan arkaik üsluplu eserlerin ortaya çıkmasında başlıca rolü oynamıştır.

İnsanlık tarihi, büyük bölümler halinde üç önemli kültür dönemine ayrılır. Bunlar, yağma kültürü, tarım kültürü ve bilimsel teknoloji kültürüdür. İnsanlar bu kültür aşamalarının birinden diğerine geçmek için, binlerce yıl çabalamak zorunda kalmışlar ve bu geçiş dönemleri savaşlara, inanç değişikliklerine ve dolayısıyla büyük acılara sebep olmuştur. Örneğin, yağma kültüründen tarım kültürüne geçiş, yalnız kişisel ıstıraplarla atlatılmamış, aynı zamanda insanoğluna çok zor gelen, toplumsal yapılarının da tamamen değişmesine sebep olmuştur. Çünkü yağma kültürü içinde yaşayan insan, yiyeceğini doğada hazır olarak bulmaya alışmıştı. İşte bu hazırcılık alışkanlığından, kendi ürettiği ürünle yaşama durumuna geçiş, yağma hayatının bütün gereklerini terk etmesini zorunlu kılmıştı. Primitif halk sanatlarının doğuşu, siteyle birlikte anıtsal mimarinin ortaya çıkışı, sanat eserinde kompozisyon fikrinin idrak edilmesi, büyük dinlerin belirmesi hep tarımsal kültür döneminde insanlığın malı olacaktı (Turani 2003). Gene tarım kültürüyle birlikte insanoğlu, toplum içinde gerekli işleri bölüşecek ve meslek edinecekti. İşte bu ilk site kültürüyle ilgili ortam, insanlığın yağma kültürlü göçebe topluluklarından, toprağa yerleşmiş uygar topluluklar haline gelmesini temin etmiştir.

Yağma kültürlerinden sitenin doğmasına kadar geçen zaman içinde, sanat eserlerinin üslubunda anıtsal nitelikler olmadığından, bu devrenin eserlerine "primitif halk sanatları" diyoruz. Primitif halk sanatları, ancak sitenin kurulmasıyla niteliklerini değiştiriyor ve toplumlarda ilk kez anıtsal üsluplu arkaik eserler görüyoruz. Eğer primitif halk sanatlarının özelliklerini incelersek, site hayatının ilk üslubu olan arkaikten hangi niteliklerle ayrıldığını da göreceğiz. Dolayısıyla sitenin insan ve sanat hayatındaki işlevlerini anlayacağız. Primitif halk sanatları, yarı tarımcı ve çobanlıkla geçinen topluluklarda gözlemleniyor. Bu sanatların diğer bir özelliği, devlet kuramamış aşiret topluluklarının sanatı olmasıdır. Hadjinicolaou (1978), sanat tarihi disiplinin mevcut durumuna karşı oldukça sert bir tutum takındığı Sanat Tarihi ve Sınıf Mücadelesi kitabında, sanat tarihinin bilimsel olarak işleyebilmesi için gerekli kavram ve araçlardan yoksun olduğunu, ancak başka bilimlerden devralınacak kavramlarla hareket edebileceğini söylemektedir. Tarihle kuram arasında her zaman belirli bir ayrım bulunduğunu belirten araştırmacı, sanat tarihi için gerekli kavramsal araçların ancak genel insanlık tarih kuramıyla sanat tarihi kuramının birleştirilerek oluşturulabileceğini söyler. Hadjinicolaou, sanat tarihinin gelişim süreci içinde karşımıza çıkan üç tip sanat tarihi yazımını eleştirerek işe başlar. Bunlar, “sanatçıların

tarihi olarak sanat tarihi", "uygarlık tarihi olarak sanat tarihi" ve "sanat yapıtlarının tarihi olarak sanat tarihi" yaklaşımlarıdır. Hadjinicolaou'ya göre; orta sınıf ideolojisi gereği sanatın yaygınlaştırılması amacını taşıyan birinci yaklaşım, sanat yapıtıyla sanatçıyı özdeşleştirmiştir; ikinci yaklaşım sanat ile çağı arasındaki varsayımsal bir bağa dayalıdır; üçüncü yaklaşım ise sanatı toplumsal sınıflardan ayırarak ele alma yanılgısı taşır. (Hadjinicolaou, 1998). Toplumsal yapının bir parçası ve kültürel özelliklerin bir yansıması olan sanat, spor vb. rekreatif etkinlikler o dönemin bir panoramasını yansıtmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca uzanan bu rekreatif etkinliklerdeki kültürel, zamansal ve uygulanış farklılıkları aslında insanın doğasını anlatmaktadır. Bu aşamada boş zamanların değerlendirilme biçimleri de özelleşmekte rekreatif etkinliklerin abiyotik çerçevesini oluşturmaktadır. Eski taş çağında mağara duvarlarına çizilen resimlerin amacı hakkında henüz net bir teori geliştirilememiş olsa da rekreatif etkinliklerin temel yapısını oluşturan boş zaman, özgürlük ve özgünlük gibi kavramların varlığı kabul edilmeden hiçbir açıklama sağlıklı bir sonuca ulaşamaz (Bozgüney 2021). İnsanlığın estetik ihtiyaçları ve kuşaklar arası aktarımları hakkında yapılan araştırmalar belirli bir sistematik altında toplanamamıştır.

Bu çalışmanın amacı rekreatif etkinlikler içerisinde ilk başlıkta akla gelen fakat henüz organik ve inorganik bağlantıların gerçekleşmediği rekreasyon, sanat, estetik ve sanat eğitimi hakkında genel bir çerçeve oluşturmaktır. Araştırmacıların ve izleyenlerin sanatın rekreasyonla ilgili çalışmalardaki katılımlarının çeşitlenmesi açısından bir literatür katkı yapılmaya çalışılacaktır.

1.1. Sanat

TDK'ye göre sanat; bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık olarak tanımlanmaktadır (Erişim 1). Sanat sözcüğü genelde görsel sanatlar anlamında kullanılır. Sözcüğün bugünkü kullanımı, batı kültürünün etkisiyle, İngilizcedeki 'art ' sözcüğüne yakın olsa da halk arasında biraz daha geniş anlamda kullanılır. Gerek İngilizce'deki 'art' ('artificial' = yapay), gerek Almancadaki 'Kunst' ('künstlich' = yapay) gerekse Türkçe 'deki Arapça kökenli 'sanat' ('suni' = yapay) sözcükleri içlerinde yapaylığa dair bir anlam barındırır. Sanat, bu geniş anlamından Rönesans zamanında sıyrılmaya başlamış, ancak yakın zamana kadar zanaat ve sanat sözcükleri dönüşümlü olarak kullanılmaya devam etmiştir. Buna ek olarak Sanayi Devrimi

sonrasında tasarım ve sanat arasında da bir ayrım doğmuş, 1950 ve 1960′larda popüler kültür ve sanat arasında tartışma kaldıran bir üçüncü çizgi çekilmiştir.

Thomas Munro'ya göre; "sanat doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amacıyla dürtüler yaratma becerisidir." Sanat, güzel ile uğraşır. Güzel göreceli bir kavramdır. Kendi içinde tutarlı bir bütünlüğü taşıyan şey çirkin, acı verici, iğrendirici bile olsa estetik açıdan güzeldir. Sanat, nesnel ve öznel yaklaşımlara göre farklı açıklanır. Nesnel yaklaşımda sanat, toplumsal etkilerle, öznel yaklaşımda ise salt bir bireysellikle yaratılır (Munro 1951).

O halde, "sanat nedir?" sorusuna verilebilecek kuşatıcı bir yanıt var mıdır? Bu soruyu, sanatın ne olduğuna dair felsefi değerlendirmeleri süzerek yanıtlamaya çalışırsak iki temel yaklaşımla karşılaşırız. Birinci yaklaşıma göre sanat bir imitasyon, öykünme yani güzel tabiatın kopyasıdır. İkinci yaklaşım ise sanatı duyguların aktarımına yani duyguların iletişimine indirgeyen yaklaşımdır. Bu iki tanımın sorunlu yönleri kolayca ortaya konulabilir. Her sanat eseri güzel tabiatın kopyası olmadığı gibi, çoğu zaman duyguların veya hislerin iletişiminden öte anlamlar ihtiva eder.

Konuyu tarihi seyri, felsefi gelişimi bakımından daha iyi anlayabilmek için sanat teorilerine genel olarak bakmak gerekir. Estetik tarihinde ortaya çıkan bu temel teorik yaklaşımları dört kavramla açıklamak mümkündür: temsili (mimetic), biçimci (formalist), anlatımcı (expression) ve semiyotik.

Temsili ya da öykünmeci olarak ifade edilen birinci yaklaşımın kavramsal kökeni Grekçe mimesis kelimesidir. İngilizceye ve çoğu Batı diline de bu şekilde geçmiştir. Platon ve Aristoteles mimesis kavramını taklit, öykünme veya temsil anlamıyla kullanmışlardır. Antik Yunan felsefesi sanatı doğanın ya da insanın taklit edilmesi, yani kopyası, olarak nitelenmiş ve bu bakımdan da Platon tarafından değersiz ve tehlikeli olarak addedilmiştir (Schuhl 1952). Tiyatro ve heykel bunun en bariz örneğidir. Fakat doğrudan doğanın kopyası gibi görünmeyen enstrümantal müziği ise farklı bir yolla mimetik yani doğanın temsili, kopyası olarak nitelemişlerdir. Onlara göre bir sanat olan enstrümantal müzik ruhun ve kozmosun sahip olduğu uyumu temsil eder. Nitekim Hegel'de farklı bir şekilde bu yaklaşımı benimsemiştir. Ona göre sanat eseri dün yayı temsil eden zihnin bir fonksiyonunun temsilidir (Yılmaz 2018).

İnsanların sanatla olan ilişkisi bu felsefi temellerden daha basit bir süreçle gerçekleşmektedir. Gündelik yaşamımızın neredeyse tamamında bir sanat nesnesini

ile karşılaşmamız mümkündür. Dinlediğimiz müziklerden, alışverişte karşılaştığımız ürün illüstrasyonlarından, grafik tasarımcılar tarafından düzenlenen kitap kapaklarına kadar her şey sanatla olan ilişkimizi yansıtır.

Sanatın endüstriyel bölümü olan ihtiyaç dizisinden öte psikolojik ve sosyal etkileri de göz ardı edilemez niteliktedir. Bu soyut ihtiyaçlar, biz farkında olmasak ta bilinçaltı ve bilinçdışı süreçlerle bizi sanatsal bir etkinliğe veya görselliğe itmektedir. Tanımlanamayan ancak en ilkel kabilelerde bile varoluşsal temellerle ortaya çıkan bu dürtü insanları sanat yolu ile ifadeye çağırmaktadır. Örneğin; Göbekli Tepe'de yapılan kazı çalışmaları insanlığın daha avcı-toplayıcı bir yaşam sürerken bile şu veya bu nedenle sanatsal bir ürün oluşturma ihtiyacını göstermektedir. İnsanların temel ihtiyaçlarını bile düzenli olarak sağlamakta zorlandığı bir dönemde hala gizemleri çözülemeyen bu tür sanatsal yapılar inşa etmesi bile başlı başına bir gereksinimin ürünüdür (Özalp 2016). Milattan önce 10.000 yılından günümüze kadar olan bir zaman aralığı göstermiştir ki sanat ister mağara duvarlarına ister blok taşlara ister tuvale aktarılsın sanat bizim için önemli bir ihtiyaçtır. Maslow o nedenledir ki estetik ihtiyaçları 'ihtiyaçlar hiyerarşisi Piramiti'nin üst noktalarına yerleştirmiştir (Maslow ve Lewis 1987). Göbekli Tepe örneği ise bu ihtiyacın daha derinlerde bir yerlerde varlığını sürdürdüğüne delildir.

İnsanlar soyut düşüncelerini ancak sanatsal ürünler sayesinde görünür kılma fırsatı bulabilmişlerdir. İnsanın tarihsel ve yaşamsal kronolojisini, duygularındaki ve düşüncelerindeki değişimleri sanat ortaya çıkarabilmiştir. Aynı zamanda sanat insanlar için ölümsüzlüğün de kaynağı olarak görülmektedir. Sanatı üretenin amacı her daim ölümsüz bir eser ortaya koymak olmasa da izleyenlerin tavrı bazı noktalar da belirleyici olabilmektedir. Dışavurumsal sanat beğeni, takdir gibi ikincil araçlara muhtaç olmadığı dönemler de bile üretenin etkisi sanatı diğer seküler ürünlerden ayırmaktadır (Oktay 2017).

Farklı dillere, farklı inanışlara, farklı kültürlere sahip toplumlar arasında bile sanat aracılığı ile evrensel bir dil oluşturulması da mümkündür. Bu evrensel dil karşılık bulduğu oranda güçlenme yeteneğine sahiptir. Örneğin; işlevi herhangi bir kültürel olayı anlatmaktan öte olduğu düşünülen 'dikilitaşlar', Mısır'dan, İtalya'ya, ABD'den, Birleşik Krallığa hatta ülkemize kadar yayılabilmiş somut sanat eserleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ortak dünya miraslarını sanatın evrenselliğini anlayabilmek için birer pencere olarak değerlendirmek gerekir (Alpagut 2002).

Sanatın diğer ihtiyaçlardan farklı olarak bir üstün yetenek ya da mutlak eğitime muhtaç olmaması da yapısal olarak bir farklılıktır. Her yaş grubundaki herhangi bir birey sanatsal bir ürünü ortaya çıkarabilmektedir. Bu deneyimsel farklılıklar bize sanatın özgünlüğü olarak yansımaktadır. Bu özgünlük, sanatı üreten kişinin içinde yaşadığı toplumsal koşulların bir ürünü olarak ve bir öykünmenin ürünü olmadan ortaya çıkan fenomenleri tanımlamak için kullanılır. Ancak özgünlüğün beğenisi de kültürel miraslarla ilişkili olabilmektedir (Oğuz 2013). Kültürel direnç denilen bu durum sanatın değerlendirilmesinde referans olarak kullanılmasa da farklı koşullarda sanatı ve sanatçıyı etkileyebilmektedir. Açıklamalardan da anlaşıldığı üzere sanat bir kişi veya kurum tarafından değerlendirilmesi imkansız, farklı sosyolojik, psikolojik, felsefi özellikleri bünyesinde barındıran bir kavram olarak yaşantımızla iç içe bir şekilde varlığını sürdürmektedir.

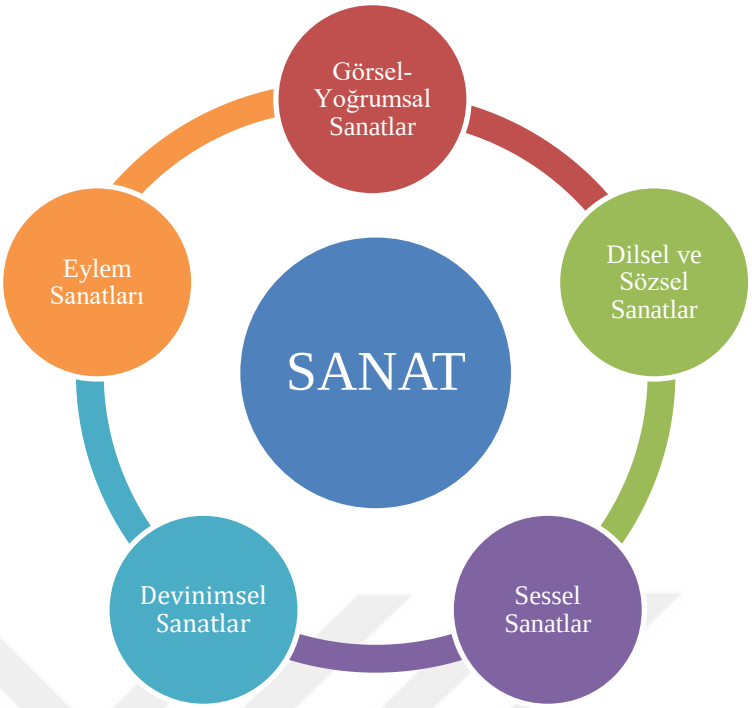
1.1.1. Sanatın Sınıflandırılması

Sanatın sınıflandırılması, sanatın tanımlanması kadar zor olabilmektedir. Sanatın dinamik fakat zamana direnen yönü bu sınıflandırmayı zorlaştırmaktadır. Örneğin; günümüzde dijital ortamlarda üretilen sanat ürünü NFT'ler bazı zorlamalarla bu sınıflandırmalardan herhangi birisinin içine yerleştirilebilmektedir. Sanatın bu 'Eklektik' yapısı onun sınırlarını zorlayabilmektedir. Eklektisizm; farklı felsefi veya sanat akımlarının alınarak yeni bir düzen ya da sistem içerisinde kullanılmasını ifade eder. Farklı zaman aralıklarından veya akımların devşirilerek yeniden tasarlanması, uygulanması olarak ta tanımlanan bu görüş sanatın sınıflandırılmasında kesin çizgilerin varlığını yıkmaktadır. Bu çalışmada farklı açılardan genel sınıflandırmalara yer verilecektir. Bu sınıflandırmalardan ilki Özer (1997) tarafından yapılan sınıflandırmadır ve aşağıda genel başlıklar halinde incelenmiştir.

- Mekânsal Sanatlar; ahşap, taş, kil veya her türlü işlenebilir malzemeden oluşturulan mimari eserler veya iç mekan ürünleri mekânsal sanatlar içerisinde incelenebilir. Gotik bir yapı da içinde barındırdığı vazo da bu aşamanın sanatsal ürünleridir.
- Hacimsel Sanatlar; belirli bir yüksekliğe, derinliğe ve uzunluğa sahip, seramik, heykel, sokak sanatları gibi ürünleri tanımlamak için kullanılan kavramdır.
- Yüzeysel Sanatlar; genellikle gündelik yaşamımızda sanat dendiğinde ilk akla gelen resim, fotoğraf gibi sanat ürünlerinin tanımlanması için yüzeysel sanatlar terimi kullanılır.

- Fonetik (Ses) Sanatlar; müziğin her türlü kullanılış biçimi bu sınıflandırmada yer alır. Enstrüman kullanılarak veya enstrüman olmaksızın uygulanan sanat dallarıdır.
- Eylemsel Sanatlar; kültüre, topluma ve insana odaklanan teatral etkinlikler ve sinema aracılığı ile anlam kazanan etkinlikler en bilindik örnekleridir.
- Linguistik (Dil) Sanatları; genel olarak edebiyatla ilgili fakat içerisinde okuma, yazma, konuşma, dinleme gibi etkinlikleri de içeren sanat bölümüdür.
- Hareket (Psikomotor) Sanatlar; bireyin bedenini jestler, mimikler ve bir takım hareketlerle belirli bir koreografi de kontrol ettiği etkinliklerdir.
- Gastronomi (Tat) Sanatları; yeme içme ile ilgili lezzet ve görsellik ilkesine dayanan sanat alanı tat sanatları olarak tanımlanmaktadır.
- Koku Sanatları; koku alma duyusuna hitap eden ve duyular arası bütünleşme ilkesi ile kendini açıklayan sanat alanıdır.
- Kinestetik (Dokunsal) Sanatlar; sanatın tasvirinde etkin bir şekilde dokunsal araçları kullanarak tanımlamalar ve boyutlar geliştiren sınıflandırma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir başka sınıflandırma ise San (2000) tarafından yapılan sınıflandırmadır. San çalışmasında sanatı eğitim ile birlikte ele almış ve bütünleşik bir sınıflandırma sunmuştur. Bu sınıflandırmada sanat beş ana başlıkta toplanmıştır.

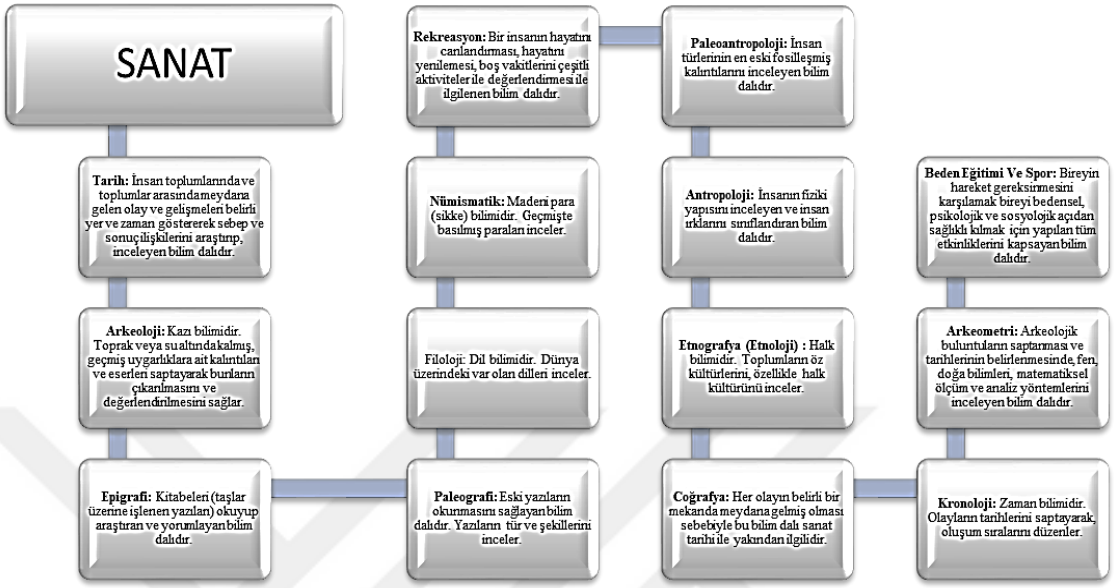
Şekil 1.1. Sanatın Sınıflandırılması

Sanatın sınıflandırılması kapsam genişliği ve algı farklılığı nedeni ile çok farklı boyutlarda ve özelliklerde yapılabilmektedir. Sanatı klasik ve çağdaş yorumlama ile alan kuramcılar olduğu gibi psikolojik bir tanımlama ile ele alan bazı kuramcılarda sınıflandırmalarını genel ve özel anlamları ile incelemişlerdir.

1.1.2. Sanatın Diğer Bilim Dalları İle İlişkisi

Kant'a göre; sanatın kendi dışında, hiçbir amacı yoktur. Onun tek amacı kendisidir. Güzel Sanatı ancak deha yaratabilir. Sanattaki güzellik doğadaki güzellikten üstündür. Sanat, insan aklının ürünüdür. Kendisine doğanın taklidinden başka amaç bulmalıdır. Yaratıcı eylem, insanın ve doğanın karşılıklı etkileşiminin bir aşamasıdır. Bu, toplumsal bir karakter taşır. Sanat, yaşamı insanileştiren bir olgudur. Araştırıcı, yaratıcı, çok yönlü tümel insana ulaşma çabası içinde sanatlar gelişebilir (Matherne 2014). B. Croce; güzelliğin yerine anlatımı öne çıkarır. Sanat, sezginin ve anlatımın birliğidir. Bireysel ve teorik bir etkinliktir. Doğa, sanatçının yorumu ile güzel olabilir. Sanat, deha düzeyindeki zekanın, var olana karşı tepkisinin, tutarlı bir bütünlük içerisinde somutlaştığı bir alandır. Sanatçı, zekası ve sezgileriyle çağının önünde giden insan olduğu için, gerçek sanatın anlayanı azdır. Onu anlamak için çaba gerekir (Croce 1941). Bu perspektiften bakıldığında sanatı anlamak için farklı disiplinlerden faydalanılması gerekmektedir. Pek çok disiplinin temeli incelendiğinde

sanat ve sanatçı ile bir bağıntı kurulması bu yüzdendir. Disiplinler arası olarak incelendiğinde sanat farklı çağrışımların ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir (Yılmaz 2008). Bu örneklerden bazıları şunlardır;

Şekil 1.2. Sanatın Diğer Bilim Alanları İle İlişkisi

Sanat yukarıda verilen bilimsel disiplinlerin yanı sıra farklı inceleme alanlarına da doğrudan veya dolaylı olarak temas edebilmektedir. Sosyoloji açısından incelendiğinde sanat; dönemin, dönemdeki ortamın ve bu ikisine bağlı olarak etkilenenlerin profilinin oluşturulmasında önemli bir faktör olarak nitelenmektedir. Sanatın toplum için mi, sanat için mi olduğu tartışmalarından bağımsız olarak ortaya çıkan bu portreler sosyal değerlendirmeler de her zaman kendine yer bulabilmiştir. Özellikle garp düşüncesinin önemli sosyolojik olayları temsil etme yeteneği ve isteği sosyoloji ile sanat arasındaki bağı sıkılaştırmaktadır (Ulusoy 1993).

Sanatsal yeteneklerin ve becerilerin doğuştan mı geldiği yoksa belirli bir eğitim ile mi gerçekleşeceği ise sanat içinde ciddi tartışmalara neden olmuştur. Gelişimsel olarak incelendiğinde herhangi bir yeteneğin gözlenebilmesi farklı oranlarda olmakla birlikte kalıtım ve çevrenin ortak etkileşimi ile oluşmaktadır. Ancak burada sanat eğitiminin farklı boyutları da karşımıza çıkmaktadır, sanatçı eğitimi, sanat eğitimi, eğitimde sanat gibi kavramlar birbirleri ile aralarında derin farklar barındırmaktadır. Bu aşamada kastedilen eğitimde sanat ile ilgili betimlemeler olacaktır. Eğitimde sanatla erken çocukluk döneminden itibaren bireyler karşılaşmaktadırlar. Eğitimde sanat ile birey hem kültürlenme ve kültürleşme fırsatı bulmakta hem de yeni ilgi

alanları oluşturabilmektedir. Algısal farkındalık ve rekreatif etkinliklerin temeli 'eğitimde sanat' sayesinde şekillenmektedir.

Sanatın izlenmesi ve değerlendirilmesi kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve gelişmesi ile bir takım değişikliklere de uğramıştır. Sadece müzeler ve galeriler ürünü olmaktan kurtulan sanat, sadece üretildiği toplum ya da kültürde değil dünyanın herhangi bir noktasında kendini gösterebilme imkanı bulmuştur. İnsanların boş zaman aralığındaki en büyük boşluğu kitle iletişim araçları doldurmuştur. Rekreatif etkinliklerle ilgili yapılan çalışmaların büyük bir kısmı boş zamanların değerlendirilmesinde birinci sırada kitle iletişim araçlarını işaret etmektedir. doğal olarak sanat da bu durumdan etkilenmiştir. Özellikle televizyon sanatsal ürünlerin bir ülkeden diğerine taşınmasına aracılık eden en önemli araçlardan biri haline gelmiştir (Güçhan 1992). Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması sanatın bilinirliği yanında eğitiminde de önemli katkılar yapmıştır. Belirli bir sanat kültürünün oluşabilmesi için bazı sanatçılar kitle iletişim araçlarının etkililiğinden faydalanmışlardır. Örneğin; radyo tiyatroları televizyonun yaygınlaşmadığı dönemlerde insanları sanatla buluşturan mucize kutuları olarak görülmekteydi. Aynı zamanda ülkemizde pazar sabahları yayınlanan klasik müzik dinletileri hayatı boyunca klasik müzik hakkında bilgisi olmayanları konserlerine dahil edebilmiştir. Hafta sonlarının bir diğer eğlencesi ise Amerikalı ressam Bob Ross ile 'Resim Sevinci' isimli programdır. Bu mini program sayesinde pek çok insanın resme karşı bir ilgi duyulması sağlanmıştır. Görünen o ki sanat ve kitle iletişim araçlarının karşılıklı etkileşimi ilerleyen dönemlerde artarak çeşitlenecektir (Çağan 2002).

Mağara duvarlarından taş bloklara, papirüslerden ilkel matbaalara taşınan sanat günümüzde farklı teknolojik gereçler ve baskı teknikleri ile kendini göstermektedir. Pek çoğu rekreatif bir etkinlik ürünü olarak değerlendirilen bu sanat ürünleri zamanla evirilmiştir. Teknolojide atılan her adım peşinden sanatı da sürüklemiştir (Beyhan 2018). Bazı sanatsal formlar varlığını geçmiş dönemlerden beri sürdürse de geliştirilen teknolojik araçlarla; üretme, kalıcılık, akıcılık, saklama gibi konular sanatın endişelerini ortadan kaldırabilmiştir. Sadece fotoğraf depolama sistemleri bile geçtiğimiz yirmi yıl içerisinde bile gelişerek RAW, JPEG, GIF,TIFF ve daha bir çok dosya şeklinde saklanmaktadır. Dünyaca bilinen çoğu yağlı boya tabloları düşünüldüğünde ise ilk renkli sentetik pigmentin bulunması 18. yüzyılın ilk dönemlerine rastlamaktadır. Bu döneme kadar insanlar bitki köklerinden kana,

topraktan demir oksite kadar pek çok doğal malzemeyi tablolarına bir şekilde aktarabilmiştir. Günümüzde ise istediğiniz tonda rengi uygun bir maliyetle daha dayanıklı ve canlı bir şekilde elde etmeniz çok kolaydır. Teknolojinin ilerlemesi ile bir 'Davut Heykeli' birkaç haftada ortaya çıkabilecekken Michelangelo'nun Davut Heykelini tamamlaması üç yıl geceli gündüzlü bir çalışmanın ürünüdür (Toluyağ 2020). Ancak bu noktada iki farklı görüş ortaya çıkmaktadır; birinci görüş 'Davut Heykeli' gibi bir sanat eserinin değerinde verilen emeğinde o sanat eserinin değerine değer kattığı görüşüdür. İkinci görüş ise salt ürün bazlı olarak değerlendirme yapar ve ortaya çıkan ürünün estetik yönünün sanat eserinin değerini belirlediğini savunur. Her ne kadar sanat estetik bir çerçevede ele alınsa da tek kaygısı estetik olmadığından bütüncül bir bakış açısı ile konuyu ele almak doğru olacaktır. İnsanların rekreatif amaçla ürettikleri veya estetik kaygılarla oluşturdukları sanat ürünleri teknoloji ile yeni bir algısal modelin oluşmasına yardımcı olmuştur. Teknolojideki bu elli yıllık reform hareketi bazı yeni sanat ürünlerinin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan en fazla gündem olanı NFT'lerdir. NFT; herhangi bir dijital dosyanın benzersiz olduğunu onaylayan, blok zinciri adı verilen dijital defterde depolanan bir veri birimidir (Erişim 2). NFT'ler fotoğraflar, videolar, ses ve diğer dijital dosya türleri gibi öğeleri temsil etmek için kullanılabilir. İngilizcedeki popüler ismiyle Non-Fungible Token (Değiştirilemeyen Token), şu anki piyasa değeri 2,5 milyar doları geçen ve her gün artan bir sanat varlıkları toplamını ifade etmektedir. Bu yeni sanat anlayışının katlanarak ve evrimleşerek büyüyeceği öngörülmektedir. Görüldüğü üzere sanat, teknolojiye direnen bir yapıda değil aslını korumayı başaran fakat yeniliklere de her zaman açık olan bir yapıda 100.000 yıldır varlığını sürdürmektedir.

Adı geçen örneklerden anlaşılabileceği gibi sanat aynı zamanda ekonomi bilimi ile de yakından ilişkili bir konumdadır. En önemli rekreatif alanlardan biri olarak kabul edilen müzeler, sanat galerileri, tarihi mimari varlıklar sağladıkları rekreatif deneyimlerin yanı sıra bir ekonomik değer de oluşturmaktadır. Gelişmiş milletler bu sanat eseri merkezlerini artık ekonomilerinin önemli pazarlama araçlarından biri olarak kabul etmişlerdir. Giza Piramitleri, Louvre Müzesi, British Museum, Collesium (Amphitheatrum Flavium) gibi sanat merkezleri ülke ekonomilerine etki edebilecek büyüklükte bir ekonomik rekreasyon alanları haline gelmişlerdir (Duncan 2019). Endüstriyel sanatlardan farklı olarak güzel sanatlar

alanında nitelendirilen bu rekreasyon noktaları nesilden nesile kültürel miras olarak varlığını sürdürmektedir.

1.1.3. Sanatın Genel Özellikleri

Genel olarak bakıldığında toplumdan topluma, kültürden kültüre, zamandan zamana değişiklik göstermesine rağmen sanat bazı temel özellikler göstermektedir (Alakuş ve Mercin 2020). Bazı kuramcılar sanatın bu şekilde biçimlendirilmesine karşı çıkmasına rağmen realist yaklaşım bazı temel dinamiklerin gerekliliğini ortaya çıkarmak yönünde ısrar etmektedir. Bu özellikler;

Sanat Eserinde Kalıcılık : Her koşulda geçerli olmamakla beraber sanat eserinin kalıcı bazı öğeler içermesi gerekmektedir. Örneğin mimari bir eserin Babil Kuleleri gibi bir süre sonra tamamen yıkılması negatif bir örnek iken Göbekli Tepe eserlerinin 10.000 yıl sonra bile ayakta kalabilmesi pozitif bir örnektir ve onu önemli bir sanat objesi haline getirmiştir.

Sanat Eserinin Özgünlüğü : Özgünlük sanat eserinde önemli bir faktördür. Taklide dayalı birbirini tekrarlayan ürünler sanat eseri olma özelliğini kaybedecektir. Algısal bir yorumlama ve özgünlük sanat eserinin değerlendirilmesinde önemli bir kriterdir.

Sanat Eserinin Etkileyiciliği : Bir sanat eserinin etkileyici olması pek çok forma bağlıdır, kullanılan teknikten, zıtlıklara, çirkinliğin yorumlanmasından tenkite kadar insanı cezbeden niteliklerin yorumlanması gereklidir. Örneğin melek formu konu veya görsel olarak ne kadar belirginse şeytan formu da o kadar etkileyici özelliklere sahip olmalıdır.

Sanat Eserinin Dönemselliği : Sanat eserinin değerlendirilmesinde kullanılan özelliklerden birisi de içinde bulunulan dönem uygunluğu ile ilgili olanlarıdır. Sanat eseri dönemin özelliklerini bir veya birkaç açıdan yansıtabilmelidir. Bu yansıtma gücü aynı zamanda değerlendirme kriteri olarak kullanıldığından önemli bir özelliktir. Ancak bazı durumlarda ortaya çıkan sanat eseri bu dönemsel değerlendirmelere tabi tutulamıyorsa değerlendirme ölçütü olarak ‘ekol değerlendirmesi’ kullanılır. Ekol değerlendirmesi; sanatçının ürünün sanata yeni bir değer, bakış açısı, teknik getirmesi olarak yorumlanabilir. Ancak dönemine uymayan her sanat eseri ekol olarak kabul edilmez. Bir sanat eserinin ekol kabul edilebilmesi sanatçının ortaya koyduğu sanat eserinin kalite ve kantitesi ile doğru orantılıdır. Dönemsel ekollerin belirsizliği veya

yeni bir ekol taşıma niteliği bulunmayan sanat ürünleri farklı sınıflandırmalar ile değerlendirilebilir.

Sanat Eserinin Evrenselliği : Sanatın evrensel niteliği her platformda yüksek sesle tekrar edilmektedir. O halde bu evrensel niteliğin belirleyici bazı nitelikleri olmalıdır. Genel olarak bakıldığında evrensellik global bir kabul edilişi yansıtmaktadır. Elbette bu kabul ediliş süreci sanat eserini değerlendirme yeteneğine sahip, eleştirel söylemlerini birikimi ile yansıtabilen kişi veya kurumlarca gerçekleşmektedir (Güler 2008). Bu değerlendirme sürecinde zamanlama kritik önem taşımaktadır. Bir sanat eseri değerlendirmecilerin büyük bir kısmı tarafından aynı şekilde algılanmıyor veya yorumlanmıyorsa ancak belli bir süre, belli bir değerlendirici grubu tarafından sanat olarak kabul ediliyorsa bu sanat eseri 'popüler sanat eseri' olarak kabul edilir. Bir sanat eseri ise değerlendirmecilerin büyük bir kısmı tarafından beğeniliyor, olumlu bir şekilde yorumlanıyorsa ve zamanı aşarak bu sanat eseri varlığını koruyabiliyorsa işte o sanat eseri 'klasik sanat eseri' olarak kabul edilir (Çağan K. 2000). Bu noktada değerlendirmelerin tamamının olumlu bir şekilde olması zorunluluğu olmaması algısal ve bireysel farklılıklara da açık kapı bırakmaktadır (Mohammadi-Zarghan ve ark 2019). Örneğin; yedinci sanat olarak kabul edilen sinemada 2000 yılı yapımı Gladyatör filmi vizyona girdiğinde beklenen açılışı yapamamış ancak gösterime girdiği belirli bir süreden sonra yirmiden fazla ödül almış, eleştirmenlerin övgüsüyle karşılaşmıştır (Solomon 2004). Yapımcılar filmi tekrar vizyona sokarak büyük beğeni ve gelir elde etmişlerdir. Böylelikle Gladyatör filmi değerlendirmecilerin büyük çoğunluğunun onaylaması ile klasikler arasında yerini almıştır.

Sanat Eserinin Bireysel Sürdürülebilirliği : Bir sanat eserini oluşturan sanatçının eserlerinde yansıttığı dönemsel, kişisel, sosyolojik ve psikolojik dışavurumlarının izlenebilmesi gereklidir. Bu pencereden bakıldığında sanatçının aynı şekilde ve nitelikte sanat ürünleri üretmesi bekleniyor algısı yanlıştır. Sanatçıdan beklenen kendi evrimini sanat ürünlerine de yansıtabilmesidir (Özeskici 2018). Böylelikle izleyenler ve değerlendirmeciler sanat ürününün niteliği ve özelliği hakkında bir fikir sahibi olabilmelidirler. Örneğin; Picasso 1901-1904 arası yaptığı eserler için 'Mavi Dönem' ürünleri ismini kullanmaktadır. Mimar Sinan'ın Şehzade Camisi'ni, "çıraklık eseri', 1557'de tamamladığı Süleymaniye'yi 'kalfalık eseri', 1575'te ibadete açılan Selimiye'yi ise 'ustalık eseri' olarak nitelendirmesi gibi. Bu durum 'Sanatçının Gelişimi' olarak adlandırılmaktadır.

Sanat Eserlerinin Görünürlüğü: Sanatçı bir sanat eserini göz önüne çıkarmadan belli bir gizleme duygusu ile hareket ederse bu durum o sanat eserinin niteliksel olarak değerlendirilmesini imkansız kılar. Sanat eseri beğeniyi değil bildirmeyi hedef alan bir bakış açısı ile derecelendirilir.

1.1.4. Güzel Sanatlar ve Pratik Sanatlar / Endüstriyel Sanatlar (Zanaat)

Gündelik konuşma dilinde birbirinin yerine kullanılmasına rağmen kastedilen sanat (güzel sanatlar) ve zanaat kavramları birbirlerinden farklı içeriklere sahip olabilmektedir. Malzeme, teknik, eğitim gibi faktörler eş değer olsa bile semantik farklılıklar bu aşamada belirginleşmektedir.

Pratik Sanatlar / Endüstriyel Sanatlar Zanaat; insanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş, sınaat olarak tanımlanmaktadır.

Güzel sanatlar; güzellik ve zevkle ilgilenen sanatlar için kullanılan bir ifadedir. Resim, heykel, mimarlık, müzik ve şiir vb. alanları kapsamaktadır.

Bu kavramsal ayrım aslında estetik kaygıları içermektedir. Bir manada sanat ürünlerinin yenilikçi, farklılık doğuran duyuşsal ve tasarıma odaklanmış birer ürün olarak görmek doğru olacaktır. Endüstriyel sanatlarda ise durum farklı bir seyir izlemekte, usta çırak ilişkisine dayanan kısıtlı yaratıcılık gerektiren ürünlerin kümelendiği alan olarak tanımlanmaktadır.

19.yüzyılın ortalarında sanat ve zanaat kavramları birbirinden ayrışmaya başladı. Çünkü zanaat ürünleri el becerisine dayanan tekrarları ve kopyaları bulunan, çoğu zaman bir kalıptan çıkan ürünleri temsil etmekteydi. Halbuki sanat ürünleri özgün ve biricik olmaları ile nitelik kazanmaktaydı. Sonunda zanaat yeni ve olumlu bir bakış açısı ile insan hayatındaki yerine konumlanmış oldu. Rekreatif bir yorumlama ile sanat ve zanaat arasındaki fark belirgin olmasa da sanatçı-usta yorumlaması bu noktada fark belirginleşmektedir (Alakuş ve Mercin 2019). Her sanatçının zanaatkar olamaması gibi her zanaatkarında sanatçı olamaması da bu hatları belirginleştirmiştir. Günümüzde bazı kaybolmuş zanaatlar da sanat olarak değerlendirilebilmektedir.

1.2. Estetik ve Sanat Kuramları

Estetik ve sanat eğitimi sanat ile ilgili yapılan çalışmalarda farklı başlıklar halinde ele alınmaktadır. Sanat ile ilgili başlıklarda da anlatıldığı gibi sanat bazı estetik

kaygılarla ortaya çıkmaktadır ve bir ihtiyaç olarak ele alınmaktadır. Bu estetik kaygıların giderilmesi de ancak bireye verilecek sanat eğitimi ile mümkün görülmektedir.

1.2.1. Estetik

Cevizci (2021) estetiği; felsefenin duyusal değeri konu alan, güzellikle ilgili dalı ya da disiplini olarak tanımlamaktadır. Sanat ve zanaattan öte estetik insanlar tarafından yapılmış olan şeylerin özel bir işlevi ile ilgilidir. İnsanlar çevrelerinde gerçekleşen fenomenlere farklı şekillerde ve düzeylerde içsel veya dışsal tepkilerde bulunurlar. Bazı nesnelere verilen tepkiler sonucunda elde ettiğimiz farklı heyecan ve duygular bulunmaktadır. Bu heyecan ve duyguları 'güzel' olarak nitelendiririz. İşte bireyde bu haz ve heyecan uyandıran şeylerin incelenmesi ile ilgili olan felsefe alanına 'estetik' adı verilmiştir. Sanat felsefesi ve estetik birbiri ile içi içe ancak bazı noktalarda özel yapılar sergiler. Bir doğal güzellik estetik olabilirken sanat felsefesinin konusu olmayabilir. Bu doğal güzelliğin resmedilmesi yani insan eliyle oluşturulması ise hem estetiğin hem de sanat felsefesinin konusu olabilmektedir.

Felsefe disiplini olarak ele alındığında estetik, üç ana bölümden oluşmaktadır. Bu üç bölümde birbiri ile ilişkili bir şekilde ele alınmalıdır.

Şekil 1.3. Estetiğin Bölümleri

'Estetik fenomenlerin felsefesi', genel manada güzelliği ele almakta ve diğer estetik kavramları sorgulamaktadır. 'Sanat felsefesi', sanatsal güzellikleri, sanatın içeriğini sorgulayan estetik bölümü iken tek tek sanat ürünlerini ve sanatsal performansları konu edinen estetik bölümü ise 'sanat eleştirisi' olarak adlandırılmaktadır (Cevizci 2021).

Estetik ile Sanat Felsefesi bu aşamada farklı sorular sorarak estetik olana veya sanata dair cevaplar ararlar.

Estetik;

- Nesneleri ‘güzel’ kılan özellikler nelerdir?
- Belirli estetik standartlar var mıdır?
- Güzellik öznel midir?
- Güzellik nesnel midir?
- Güzel ve doğru arasındaki ilişkiler nelerdir?
- Güzel ve iyi arasındaki ilişkiler nelerdir? vb. sorulara yanıt aramaktadır.

Sanat Felsefesi;

- Sanat nedir?
- Sanatsal ifade ne demektir?
- Sanat eserleri herhangi bir doğruyu içerir mi?
- Sanat eserlerinin anlamları nelerdir?
- Genel bir sanat tanımı yapılabilir mi?
- Başarılı bir sanat eserinin özellikleri nelerdir?
- Sanatçı ne anlatır?
- Sanat nasıl sınıflandırılabilir? vb. sorulara yanıt aramaktadır (Arslan 2021).

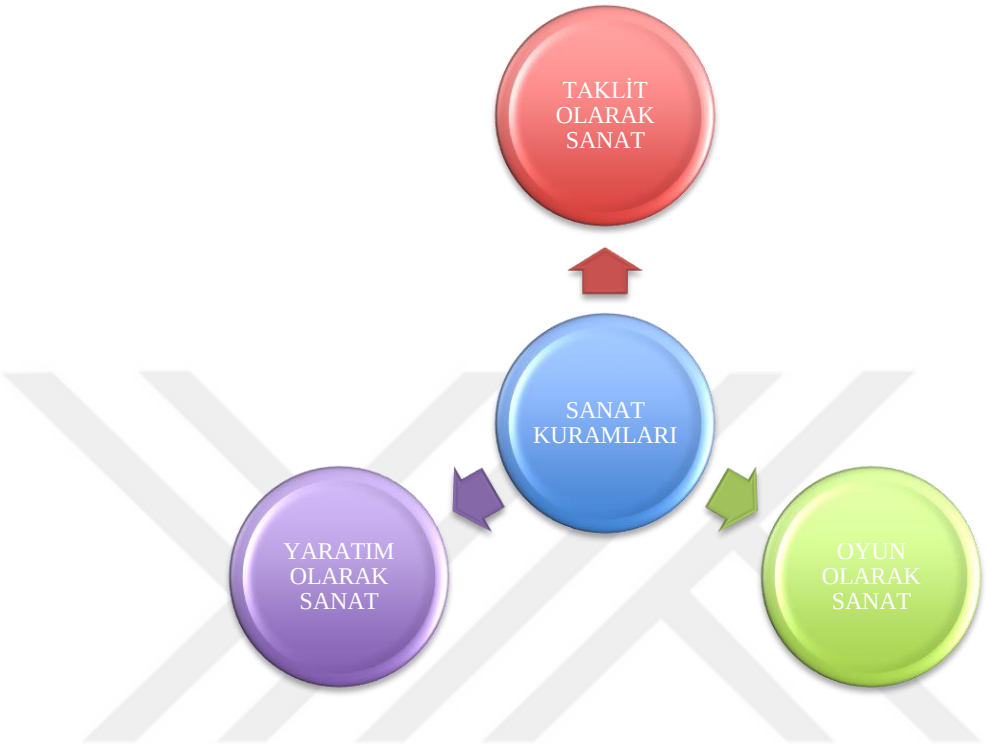
Açıklamalardan da anlaşılabileceği gibi estetik alan açısından incelendiğinde bize daha kapsamlı bir bakış sunmaktadır. O nedenledir ki ‘estetik’ kavramı yazında veya gündelik yaşantımızda karşımıza çıktığında aklımıza hemen sanat eserleri gelmektedir. Öte yandan estetik sadece ‘sanat’ ile açıklanamaz. Estetik; hoş olan, yüce olan, soylu olan, haz verici her nesne veya eylem estetiğin konusudur.

Özellikle rekreatif etkinliklerin değerlendirilme yolları hep ‘tatmine dayalı veya haz ile tamamlanmış’ şeklinde tanımlanmaktadır. Sanat temelli rekreatif etkinliklerin estetik yönü bu noktada diğer etkinliklerden daha yoğun bir şekilde gözlenebilmektedir.

1.2.2. Sanat Kuramları

Sanat ve estetik konular üzerine düşünme Batı Felsefesine dayanır ve çok eski tarihlerden itibaren gözlenebilmiştir. Platon ile başlayan bu düşünme sistemi, Kant’tan Hegel’e kadar hemen hemen bütün felsefeciler ve düşünürlerin farklı bakış açılarını

yansıtarak günümüze değin ulaşmıştır. Her biri kendi yaklaşımına uygun olarak sanat, doğası, anlamı ve sanat eserleri üzerine fikirlerini açıklamışlardır. Çalışmamızda genel görüşlere ve sanata rekreatif olarak yaklaşan düşünürlere yer verilecektir (Arslan 2021).

Şekil 1.4. Sanat Kuramları

1.2.2.1. Taklit olarak sanat

Sanatın taklit olarak nitelendirilmesi ilk kez Platon tarafından gerçekleşmiştir. Öğrencisi Aristotales ve Platonun düşüncelerini yorumlayan Plotinos'da sanatı bir taklit olarak görmektedir. Bütün bu görüşlerin temelinde üç açıklama öne çıkmaktadır. İlk olarak sanatın doğanın bir taklidi olduğu görüşüdür. Doğanın temsili aynı zamanda sanata idealar gibi bir ölümsüzlük te katmaktadır. İkinci görüş ise sanatın arkasında yatan gerçekliklerle bize bilgi değeri olarak katkıda bulunduğuna yönelik görüşlerden oluşmaktadır. Son olarak öne çıkan görüş ise algılardan bağımsız olarak nesnenin kendisinde bazı estetik değerler taşıdığını açıklayan görüştür (Alakuş ve Mercin 2019).

1.2.2.2. Yaratım olarak sanat

Sanatı yaratım olarak gören, 19. yüzyıl romantik düşünürlerinin görüşleri etrafında şekillenen düşünce sistemidir. Goethe, Schlegel, Baudelaire düşünürler, Platon ve takipçilerinin 'taklitçi' anlayışın tam zıttı bir görüşü savunurlar. Sanat

eserlerini ‘sanatçının heyecanının dışavurumu’ olarak yorumlarlar. Doğanın tanımlanması, açığa çıkması sanatçının bir yetisinin ürünüdür (Akdeniz 2016). Bu anlayış sanatı doğanın salt bir kopyası olarak görmek yerine doğanın sanat olmadan anlaşılamayacağını savunur. Doğa ancak sanat yolu ile kavranabilir, açıklanabilir ve görülebilir.

1.2.2.3. Oyun olarak sanat

Schiller’in görüşleri etrafında oluşan bir kuramdır. İnsanlar iki gerçeklik üzerinde şekillenirler bunlar; duyusal gerçeklik ve akılsal gerçekliktir. Kültürün görevi bu gerçekliklere paralel içtepileri üst bir uyum içerisinde birleştirmektir (Cusanus ve Schiller 1954). Bu da ancak oyun aracılığı ile gerçekleşmektedir. Sanatta diğer rekreatif etkinlikler gibi bu oyunun bir aracıdır. Schiller, sanat ile oyunu birbirine benzetmiş ve rekreasyona benzer nitelikte “her ikisi de insanı günlük korku ve baskıdan kurtarır ve böylece insan özgürleşir” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. İnsanın sanat aracılığı ile tam bir insan olup duyuşsal ve akılsal alan zorunluluğundan bu şekilde uzaklaşabileceğini savunur.

1.3. Boş Zaman ve Sanat İlişkilerinin Değerlendirilmesi

Bilinen en eski kazıma çizim, 540.000 yıllık arkeolojik tabakalar içinde, Trinil’de (Java) bulunan bir tatlı su midyesinin kabuğundaki zikzak çizimlerdir (Erişim 3). Elbette bu çizimlerin sanat olup olmadığı tartışılsa bile sanatın doğasına uygun olarak yeni bir üretim veya taklit olması nedeniyle özgün bir sanatsal ürün olarak kabul edilebilir. Bu noktada şu soru sorulmaktadır “bu çizimi yapmaya insanları yönelten itki nedir?”. Bazı ulaşılabilir cevaplar düşünüldüğünde aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilir. Bunlar;

- Çizimi yapan kişinin bu çizim üzerine düşünmesi gereklidir.
- Çizimi yapabilmek için belli bir boş zamanı olmalıdır.
- Yaptığı çizimler aracılığı ile bir haz elde etmelidir.
- Yapılan çizimler uygulayıcıya özgün bir şeyler ifade etmelidir.
- Çizimi yapmaya karar veren kişi bu çizimleri kendi isteğiyle yapmalıdır.
- Çizimi gerçekleştirdikten sonra somut olmayan birtakım şeyler elde edilmiş olmalıdır.

Bu ve benzeri çıkarımlar incelendiğinde dikkat edilirse rekreatif etkinliklerin genel tanımları ile ne kadar örtüştüğü görülecektir. Rekreasyon tanım olarak genellikle 'boş zaman, haz, soyut kazanımlar, özgürlük ve özgünlük' gibi kavramların etrafında şekillenmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan dönem dönem yapılan çalışmaların neredeyse tamamında hayatımızın büyük bir kısmını boş zaman etkinliklerine ayırdığımız görülmektedir (TÜİK 2014, 2015, 2016). Yurtdışında yapılan bir çalışmada yetmiş yaşındaki bir bireyin ortalama 27 yıllık bir kısmını boş zamanların oluşturduğu görülmektedir. Bu geniş boş zaman aralığı Rekreasyon biliminin odak noktasını oluşturmaktadır. Bu boş zamanların etkin bir şekilde değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Rekreasyon bölümleri bu aşamada devreye girerek çeşitli programlar ve uygulama önerileri ile insanların boş zamanlarını verimli kullanmaları üzerine akademik çalışmalar yürütmektedir. Rekreasyonu sınıflandıran akademik çalışmalar halihazırda devam etmekte ve pek çok sınıflandırma yapılmaktadır. Sanat bu sınıflandırmaların içerisinde birden fazla açıdan yer bulabilmektedir.

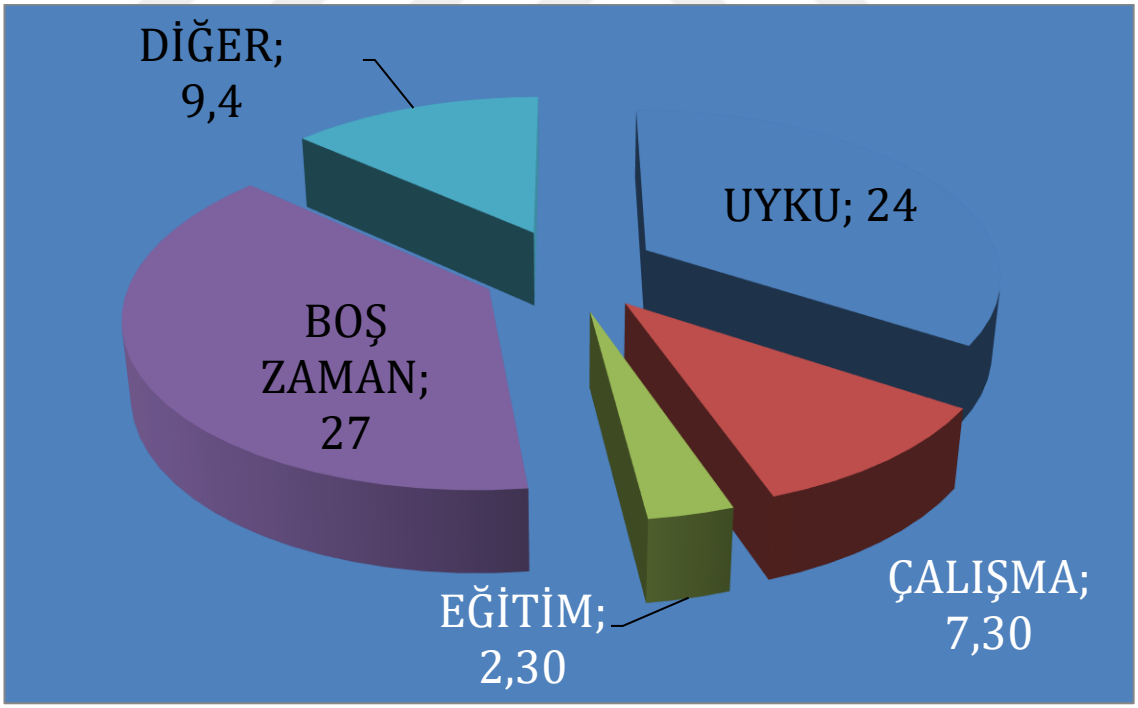
1.3.1. Zaman ve Boş Zaman

Genel bir tanımlamayla zaman; bir fenomenin içinde bulunduğu ya da bulunacağı an olarak tanımlanmaktadır. Felsefe tarihi boyunca feylesoflar bu soyut kavram üzerine çeşitli açıklamalar yapmıştır. Bu açıklamaların ortak noktası hep zamanın değeri üzerine odaklanmıştır (Özgören Şen F. Öztek MY. 2017).

Zaman, soyut zamansal öğelerden oluşan bir sistem olması nedeniyle, zengin bir felsefi şaşkınlık kaynağıdır. Zamanın soyutluğu, rasgeleliği ve teorik karakteri sorunu, bizim kendi "resim yapma" eğilimlerimizle birleşir. İndirgemeci, başlangıçtan beri geliştirilen bir programı tam olarak haklı çıkarmak için, görünüşte zamansal öğeler hakkında yapılan tüm konuşmaların, zaman içindeki şeyler hakkında konuşma olarak ele alınabileceğini göstermelidir. İngiliz neo-Hegelciler, zaman kavramının doğası gereği tutarsız olduğu gerekçesiyle zamanı gerçek dışı bulurlar (Newton-Smith 2018).

Varlığı ve niteliği hakkında farklı görüşler bulunsa da zaman kavramı bütün bir evrensel yaşamı tanımlamanın anahtarı olarak kabul edilmektedir. Bu niteliksel özellikler soyutluk, depolanamazlık, değerlilik, anlamlılık gibi farklı kavramlarla iç içe ele alınmaktadır. Zamanın değerlendirilmesi içinde barındırdığı davranış ve özgünlük çeşidine göre de nitelik kazanabilmektedir.

Boş zaman kavramı ise bu zaman tanımlamaları içerisinde en önemli yeri tutmaktadır. Şekil 5.'te de 70 yaşındaki bir insanın ortalama yaşam grafiği verilmiştir. Bu verilere göre insan hayatının büyük bir kısmı yani uyku, çalışma, eğitim ve diğer etkinlikler için harcadığımız zamanın dışında kalan 'boş zaman' olarak nitelendirilmektedir. Bu boş zamanların değerlendirilmesi ise kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Rekreasyon araştırmacılarının büyük bir kısmı bu boş zamanların olumlu bir şekilde değerlendirilmesi üzerine çalışmaktadırlar. Bu rekreatif etkinlikler de ekonomik, kültürel, dini, eğitim vb. pek çok faktöre göre şekillenmektedir. Aslında rekreatif etkinlikler sınıflandırmalarının çeşitliliğindeki kavram zenginliği de bu noktaya dayanmaktadır. İnsan sayısı kadar rekreatif etkinlik çeşidi olabileceği görüşü üzerinde duran kuramcılar bulunmaktadır. Çünkü boş zaman ve bu boş zamanda yapılan rekreatif etkinlikler özneldir. Her düşünce ve duygu durumu her bireyde farklı deneyimlenmektedir. Boş zaman talepleri çeşitli fiziksel ve psikolojik (boş zaman etkinliğine katılım için gerekli bilişsel ve duygusal) çaba ve beceriler gerektirmektedir (Kelly ve ark. 2020). Bu gereklilikler de boş zaman kavramının tanımlanmasını ve belirli bir davranış içerisinde kodlanmasını sağlamaktadır.

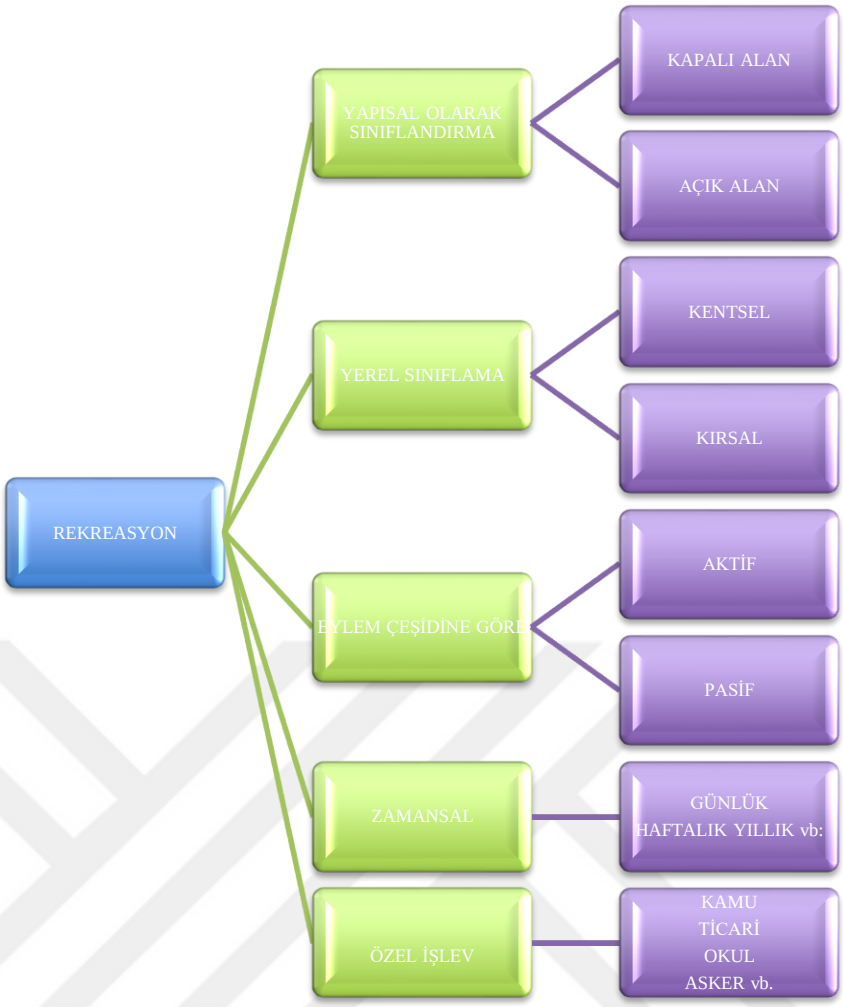

Şekil 1.5. 70 yaşındaki bir insanın ortalama yaşam grafiği

1.3.2. Rekreasyonun Sınıflandırılmasında Sanatın Yeri ve Önemi

Rekreasyon üzerine yapılan çalışmalar yukarıda da değinildiği üzere farklılıklar göstermekte ve yeni rekreatif alışkanlıkların ortaya çıkması ile

şekillenmektedir. Bu çalışmalar odak noktası olan etkinlik özelliğine göre sınıflandırılmakta ve adlandırılmaktadır. Ancak söz konusu olan 'sanat' gibi bir rekreatif etkinlik olduğunda karşımıza daha girift bir yapı oluşmaktadır. Rekreatif olarak yapılan sana etkinlikleri bu sınıflandırmalardan farklı olarak bazı sınıflandırmalara da ihtiyaç duymaktadır. Sanat ile ilgili genel bilgilerin verildiği başlığımızda sanatın farklı bilim dalları ile olan ilişkisine değinmiştik. Bu farklılık ve diğer disiplinler ile sanatın var olan ilişkisi göz önüne alındığında dijital kaynaklı bazı sanat etkinliklerinin de tanımlanması gerekmektedir. Sanatın hayatın her alanına nüfuz eden yapısı bazı sınıflandırmalarda yetersizlikler yaşanmasına neden olsa da genel rekreasyon sınıflandırmaları göz önüne alındığında her sınıflandırmada sanata ilişkin bir başlık görmek mümkün olacaktır. Rekreasyon alanında çalışma yapan uzmanlar da sınıflandırmalarında sanata özel bir yer ayırmışlardır. Rekreasyonun klasik fiziksel aktivite temelli yorumlanmasından ziyade globel sınıflandırmalar üzerinde de etkili olduğu bilinmektedir. Çalışmamızda genel rekreasyon sınıflandırmaları ışığında sanatın rekreasyondaki yeri incelenecektir (Karaküçük 2014). Bu başlıklar şu şekilde özetlenebilir;

Şekil 1.6. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Rekreasyonun sınıflandırılması ile ilgili verilen bilgiler göz önüne alındığında rekreasyonun hem kapalı hem de açık alanlarda gerçekleştirilebilen bir etkinlik olarak değerlendirilebilir. Örneğin; hem açık hem de kapalı alanlarda gerçekleştirilebilen yağlı boya resim çalışmaları, müzik dinletileri, heykel çalışmaları vb. bu sınıflandırmada yer alabilir.

Sanatın belli bir yeteneğe bağlı olmadan ortaya konabileceğine daha önceki açıklamalarımızda değinmiştik. Bu açıdan bakıldığında el sanatları ile ilgili uygulamalar kırsal alanda gerçekleşirken sürrealist çalışmalar kentsel alanlarda kendine karşılık bulabilir.

Sanat hem bir uygulama hem de katılım ile kendini tanımlayabilen bir rekreatif alan olarak ta karşımıza çıkmaktadır. Koro çalışmalarında solo seslendirmelerle kendine rekreatif bir alan oluşturan birey için ne denli önemli bir etkinlik ise dinletiye gelen izleyiciler içinde aynı şekilde haz verici bir unsur olabilir. Sanat bu yönüyle aktif

ve pasif etkinliklerde geniş bir yelpaze sunmaktadır. Aynı şekilde bir resim yapmak ve bu resmi izlemeye gelenlerde aynı ölçütlerle nitelendirilebilir.

Sanat bir takım şekillerde formlarda zamansal bir çizelgede de izlenebilir. Sanat kronolojik olarak incelendiğinde; 1929'da Los Angeles'ta verilmeye başlanan Akademi Ödülleri (Oscar), yılda bir kez ve çoğunlukla şubat ayında düzenlenen törenle dağıtılması gibi özellik sergilerken, ülkemizde her yıl eylül ayında başlayıp mayıs ayına kadar devam eden iki dönemde izleyicilerle buluşmaktadır. Bu açıdan sanat etkinlikleri zamansal sınıflandırmalarda da kendine yer bulabilmektedir (Nelson ve ark 2001).

Özel işlevleri açısından incelendiğinde ise sanat hemen hemen bütün alanlarda kendine en çabuk yer bulan rekreatif alanlardan biri olmaktadır. Sanat ve sporun bağımsızlık ve kendini ifade etme imkanı veren özelliği nedeniyle hem arz talep ilişkisinde hem de uygulama aşamasında bir sorun yaşamadığı söylenebilir. Bu esneklik pek çok açıdan kolaylıklar sağlamakta ve çeşitliliğe neden olmaktadır.

1.3.3. Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi ile ilgili ilk çalışmaların Platon ve Aristotales'e kadar dayandığı belirtilmektedir. Bu dönemde özellikle estetik ile ilgili konular sanat ile bir arada ele alınmış ve farklı açılardan değerlendirilmiştir. Sanat eğitimi genel olarak bütün dünyada okul öncesinden başlayarak eğitim-öğretim kademelerinin hemen hemen hepsinde yer almaktadır (Yazar T, Aslan T, Şener S, 2014).

Gelişimsel olarak incelendiğinde ise sanat eğitimi beş dönemde incelenebilmektedir. Bu gelişimsel dönemler;

I. Karalama dönemi (2-4 yaş)
II. Şema öncesi dönem (4-6 yaş)
III. Şematik dönem (6-10 yaş)
IV. Gerçeklik dönemi (10-12 yaş)
V. Mantıksal dönem (12-18 yaş) olarak incelenebilmektedir (Alakuş ve Mercin 2019).

Sanat eğitimi dönemleri detaylı olarak incelendiğinde bilişsel ve psikososyal gelişim kuramları ile paralel bir yapıda seyir izlediği görülecektir. Nasıl ki adı geçen gelişim alanları kalıtım ve çevrenin etkileşimi sonucunda gerçekleşiyorsa sanat eğitimi

de kendiliğinden, bireyin gelişimsel özelliklerinin bir ürünü olarak ortaya çıkabilmektedir.

Her ne kadar ‘sanat’, eğitimi zorunlu kılmasa da yeteneklerin gelişmesi veya ortaya çıkmasında eğitimin önemi yadsınamaz. Sanat eğitimi ülkemizde üç başlıkta incelenebilir. Bunlar;

a) Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde
b) Yerel yönetimler aracılığı ile
c) Özel sektör aracılığı ile verilen eğitimler olarak sınıflandırılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı ve sanat eğitimi

Sanat eğitimi, okul öncesi dönemden başlayarak milli eğitim müfredatları içerisinde yer almaktadır. Okul öncesi dönem sanat eğitimi genellikle yaratıcılığı destekleme, kendini ifade etme, büyük kas gruplarını kullanma ve küçük kas gruplarının gelişimine yardımcı olma amacı taşıyan etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Dünyanın pasif bir alıcısı olmayan çocuk edindiği bilgileri hem zihninde örgütlerken hem de bu bilgileri temsil etme isteği duymaktadır. Biçim, form, karalamalar aracılığı ile çocuk zihnindeki imgeleri somutlaştırma olanağı bulur. Bu dönemde eğitimcilerin çocukların bu isteklerini yönlendirme ve ifade etmeye yönelik davranışlarını desteklemeleri gerekmektedir (Akkurt ve Boratav 2018).

Sanat eğitimi çocukların sadece psikomotor davranış özelliklerinin değil, bilişsel, dil, ahlaki, sosyal vb. tüm gelişim alanlarının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Kılıç I 2012). İlköğretim birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar olan süreçte öğrencilerin üstün yetenekli olmalarına bakılmaksızın sanat eğitimi, ‘görsel sanatlar eğitimi’ adı altında verilmektedir. Bu ders sayesinde bireyin kendini ifade edebilmesi, estetik bilinç kazanması ayrıca kişisel yaşantısında olumlu kazanımlar elde etmesi ve bu kazanımlar toplumlar açısından da avantajlar sağladığından her yaş grubundaki bireyler için gereksinim olduğu belirtilmiştir (Akarca 2018).

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın amaçları ise şu şekilde sıralanmıştır:
• Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,

• Görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,

• Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren,

• Görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan,

• Güncel kültür-sanat nesnelerini/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen,

• Kendi kültürü ile diğer kültürlere ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,

• Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,

• Görsel Sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,

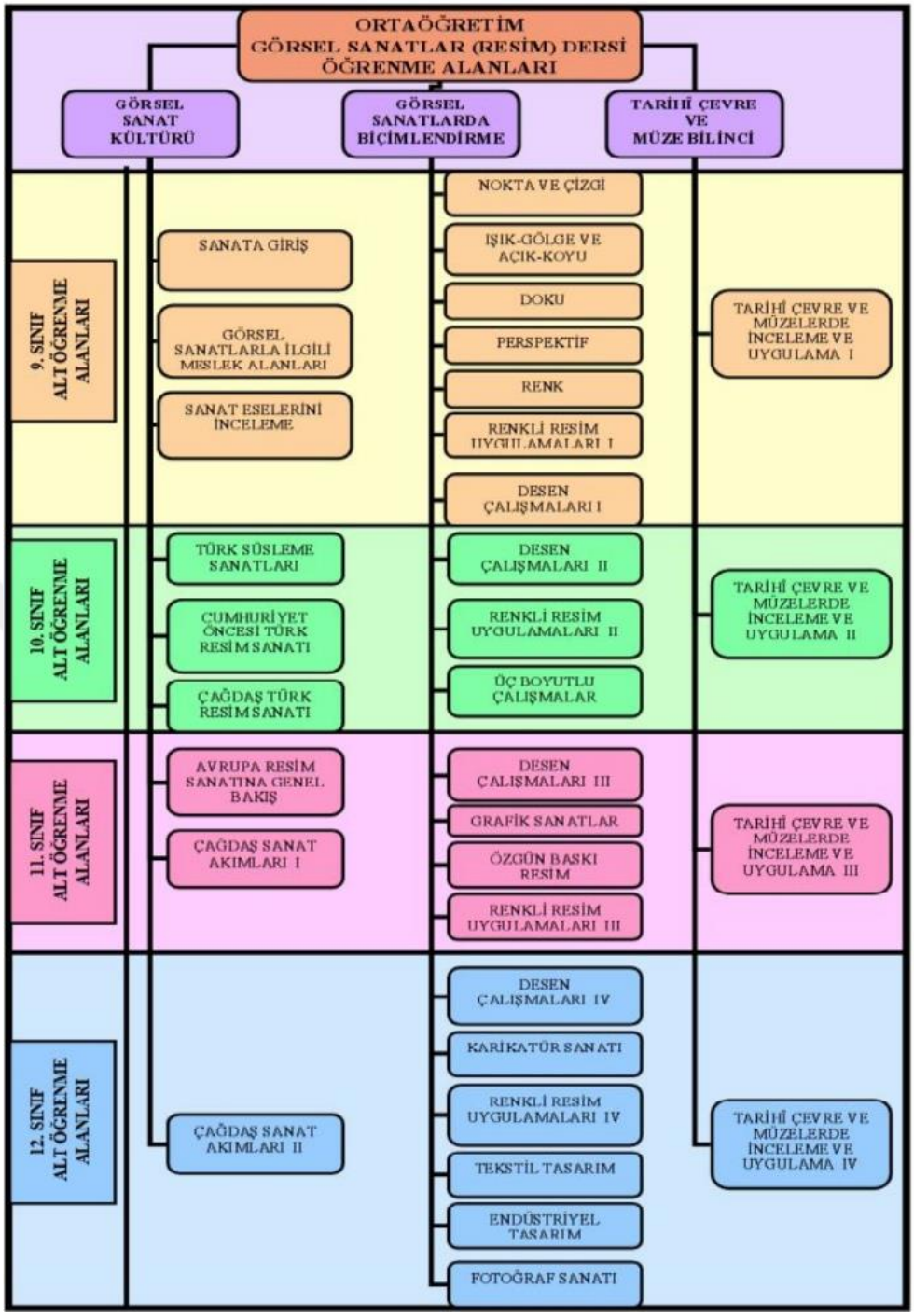
• Sanat alanında etik davranış gösteren,

• Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,

• Görsel Sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir olarak tanımlanmıştır (MEB 2018).

Milli Eğitimin amaçları bütün olarak değerlendirildiğinde bir sanatçı yetiştirmekten öte diğer disiplinlerle ve yaşama becerileri ile paralel olarak bir rekreatif etkinlikler alışkanlığı dizisi oluşturulmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Lise düzeylerindeki sınıflar için ortak amaç görsel sanatlara ilişkin felsefi bir bakış açısıyla tüm öğrencilerde yaşam boyu sanat okuryazarlığı gerçekleştirmektir. Bu temel amaç çerçevesinde tüm sınıf düzeyleri için 9 temel sanatsal sürece ilişkin standartlar belirlenmiştir. Bu sanatsal süreçler: bağlantı kurma, tepkide bulunma, üretme, sunma, performans gerçekleştirme ve yaratıcılıktır. Tüm sınıf düzeylerinde belirlenen ortak bu sanat süreçlerin öğrenciler tarafından yeterlik, başarım ve ileri düzey olmak üzere kazanılması hedeflenmiştir (Akıncı 2018). Ortaöğretim görsel sanatlar öğrenme alanları incelendiğinde artık mantıksal düşüncenin gelişmesine paralel olarak öğrencilere kendi ilgi alanlarını keşfedebilmeleri ve rekreatif bazı alışkanlıkların oluşmasına yönelik olarak yelpazenin genişlediğini görmekteyiz. Farklı alanlarda verilen görsel sanatlar eğitimi ile öğrencilerin birden fazla güzel sanat alanında kendini tanımlayabileceği olanaklar sunulmuştur. Müfredatlarda dikkat çeken bir başka konu ise ‘müze’ eğitiminin çok yönlü olarak verilmesidir. Böylelikle sanatçı çizgisinde ilerlemese bile öğrencilerin rekreatif olarak sanatı ele almaları amaçlanmıştır.

Şekil 1.7. Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Alanları

Bunlara ek olarak sanat eğitiminde önemli bir adımda ‘Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri’nin kurulmasıdır. Sanat eğitimcisi ve sanatçı yetiştiren yükseköğretim kurumlarının kalifiye öğrenci ihtiyacı da bu liseler aracılığı ile giderebilmektedir. Daha yoğun bir sanat eğitimi ile yetenekli öğrencilerin gelişmesine adı geçen liseler aracılığı ile katkılar sağlanmış olmaktadır.

Yerel yönetimler ve sanat eğitimi

Yerel yönetimler başka bir tanımda; o bölgede yaşayan ve yerel topluluk içindeki bireylerin müşterek gereksinimlerini gidermek, kültürel, sosyal ve ekonomik anlamda yaşam kalitelerini zenginleştirmek için ve bu ihtiyaçları gerçekleştirmek amacıyla yerel hizmetleri yetki dâhilinde yapmak, yönetmek, hesap verebilirliği, katılımcılığı, insan hak ve özgürlükleri çerçevesinde eşit hizmetlerin sunulduğu halka en yakın olan kamu tüzel kişilikleri olarak ifade edilmektedir (Örenç 2015). Türkiye'de yerel yönetim kuruluşları, il özel idaresi, belediye ve köylerdir. 2015 tarihli ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri kanununun, 3. Maddesinin a maddesinde, Birliğin; il özel idaresi, belediye ve köyden oluştuğu ifade edilmektedir (Pekin 2018).

Sanat eğitimi açısından incelendiğinde adı geçen kurumlardan en fazla öne çıkan kurumun belediyeler olduğu söylenebilir. Özellikle geçtiğimiz 25 yıllık süreçte belediyeler hem sanat eğitimi hem de mesleki gelişim kursları alanında büyük yatırımlar yapmışlardır. Bu kurslar belediyeler tarafından finanse ve kontrol edilmektedir (Çetintaş 2013). Örneğin; 1996 yılında kurulan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK), 17 bölüm ve 300'den fazla programla sanat eğitimi ve mesleki gelişim kursları vermekte ve 400.000'den fazla katılımcıya ulaşmaktadır. Yine benzer bir örnekte; Konya Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları (KOMEK) ile Aile Sanat ve Eğitim Merkezleri'nin (ASEM), 224 branşta 50.000'den fazla katılımcıya ulaştığı görülmektedir. Bu örnek sayılar bile belediyelerin sanat eğitimi konusunda ne kadar gelişmiş bir kitleye hitap ettiğini anlamak için yeterlidir (Çelik 2019). Eğitim kalitesi ve niteliği her ne kadar tartışmaya açık olsa da rekreatif amaçlı olarak verilen sanat eğitiminde belediyelerin önemi tartışılmaz niteliktedir. Ayrıca Türkiye genelinde yerel yönetimler tarafından düzenlenen 1000'den fazla festival, şenlik, yaz okulları, kış okulları ve etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinlikler kapsamında kültürel sanat değerleri sergilenmekte, tanıtılmakta ve üretilmektedir (Yolal 2017). Ancak yerel yönetimlerin rekreatif amaçlı sanat eğitmeni konusunda eksiklikler yaşadığı görülmektedir. Genellikle bu eksiklikler kurum içi çalışmalarla çözülmeye çalışılmaktadır. Akademik ve profesyonel destek noktasında sıkıntı yaşayan yerel yönetimlerin bir yandan da istihdam sıkıntısı çektiği ve bu açıklarını hizmet satın alma yolu ile gidermeye çalıştığı görülmektedir.

Özel kurumlar ve sanat eğitimi

Yaygın eğitim programları, örgün eğitim ile birbirini tamamlayarak, birbirinin her türlü imkânlarından yararlanarak bir bütünlük içinde düzenlenir. Hazırlanan programlarda hangi materyallerin kullanılacağı, ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı belirtilir (MEB 2006).Yaygın eğitimin ilkeleri açısından "herkese açıklık, ihtiyaca uygunluk, süreklilik, geçerlilik, planlılık, yenilik ve gelişmeye açıklık, gönüllülük, her yerde eğitim, hayat boyu öğrenme, bilimsellik ve bütünlük, iş birliği ve eş güdüm "önemli görülmektedir. Yaygın eğitim programlarının amaçları arasında kursiyerleri, ilgi, istek ve yeteneklerine uygun olarak girişimci, üretken, sosyal bilinç sahibi, yenilikleri ve gelişmeleri izleyen ve kendini buna göre sürekli geliştiren, iyi insan, iyi vatandaş olarak yetiştirmek, istihdam için gerekli bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandırmak, araştıran, geliştiren, değerlendiren, tasarlayan, girişimci ve yaratıcı bireyler olarak yetiştirmek, bir meslek sahibi olup mesleğinde ilerlemek isteyenler ile meslek değiştirmek isteyenlere ilgi, istek ve yeteneklerine uygun meslek edindirmek, kursiyerlerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ihtiyaç duydukları yeterlilikleri kazanmalarına uygun eğitimleri sağlamak gibi maddeler yer alır (Büyükalan ve Türkmeneli 2019).

Sanat eğitimi ülkemizde özel kurumlar açısından bakıldığında; sanat eğitim merkezleri, vakıflar, dernekler ve birebir eğitimler şeklinde verilmektedir. Bu özel kurumlar genellikle sanat eğitimi konusunda kendisini ileri derecede geliştirmek isteyen bir kitleye hitap etmektedir. Özel sanat eğitiminin diğer rekreatif alan etkinliklerine göre daha özelleşmiş ve maliyetli yapısı nedeniyle sınırlı bir azınlık tarafından tercih edildiği görülmektedir.

Yükseköğretimde sanat eğitimi

Sanat eğitimi, yükseköğretim kademelerinde uzmanlık alanı, fiziki durum, fakülte ve yüksekokul ilişkisine göre farklılaşmaktadır. Ürük ve ark. (2021) yılında yaptıkları çalışmaya göre sanat eğitim ülkemizde devlet ve vakıf üniversiteleri dahil olmak üzere temel olarak 16 fakülte üzerinde odaklanmaktadır.

	Fakülteler	Devlet Üniversiteleri	Vakıf Üniversiteleri	Toplam
1	Eğitim Fakültesi	75	14	89
2	Güzel Sanatlar Fakültesi	55	11	66
3	İletişim Fakültesi	36	18	54
4	Konservatuvar	35	4	39
5	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	13	9	22
6	Sanat ve Tasarım Fakültesi	8	10	18
7	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	6	8	14
8	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	5	4	9
9	Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	4	2	6
10	Eğitim Bilimleri Fakültesi	3	2	5
11	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	-	3	3
12	Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi	2	1	3
13	Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi	-	2	2
14	Müzik Bilimleri ve Teknolojileri	1	-	1
15	Tekstil Teknolojileri ve Tasarım Fakültesi	1	-	1
16	İletişim Bilimleri Fakültesi	1	-	1

Şekil 1.8. Türkiye'de sanat ve tasarım alanlarında lisans eğitimi verilen başlıca fakültelerin dağılımı

Fakültelerin dağılımı incelendiğinde sanat eğitiminin çok boyutlu bir şekilde ele alındığı görülecektir. Ancak yapılan çalışmalar sanat eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında bazı eksikliklere de dikkat çekmektedir. Bunların niteliksel ve niceliksel sorunlar olarak sınıflandırılması uygun olacaktır. İmkan yetersizliği, mekan yetersizliği, yasal sorunlar gibi pek çok soruna rağmen ülkemizde sanat eğitimi en sistemli şekilde yükseköğretim kurumlarında verilmektedir. Sanat eğitimi ayrıca üniversitelerin ortak seçmeli havuzlarında da bulunmaktadır (Ekici 2011). Ancak yine bazı yetersizlikler nedeniyle sağlıklı bir şekilde uygulanma imkanı bulamamaktadır.

Sanat eğitimi, rekreasyon bilimi açısından önemli bir konumda bulunmaktadır. Rekreasyonun genel amaçlarına özgü her türlü davranış özelliği sanatın içerisinde kendisine yer bulabilmektedir. Yapılan çalışmalar boş zamanların değerlendirilmesinde en çok istek duyulan etkinliklerin içerisinde muhakkak sanat ile ilgili birkaç başlığın bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak rekreasyon bölümlerinde sanat ve sanat eğitimi ile ilgili çalışmalar niceliksel olarak çok azdır. Akademik çalışmaların sanat ve sanat eğitimi üzerinde yoğunlaşması ile disiplinler arası bir alışveriş ile iki bilim dalına da katkılar sunulabileceği öngörülmektedir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırma sorusu, hipotezleri, araştırmanın yöntemi, evren ve örneklemi, araştırmada kullanılan form ve veri toplama araçları, kullanılan istatistiki yöntem ve dayanakları hakkında bilgi verilecektir.

Araştırma Sorusu: Üniversite öğrencilerinde sanata ilgi düzeyi ile boş zaman tutumu değişir mi/neye göre değişir/ ilişkili midir?

Araştırmanın Hipotezleri

1. Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin boş zaman tutumları ve sanata ilgi düzeyleri değişmektedir.
2. Üniversite Öğrencilerinin yaşına göre boş zaman tutumları ve sanata ilgi düzeyleri değişmektedir.
3. Üniversite Öğrencilerinin eğitim gördüğü fakülteye göre boş zaman tutumları ve sanata ilgi düzeyleri değişmektedir.
4. Üniversite Öğrencilerinin çalışma durumuna göre boş zaman tutumları ve sanata ilgi düzeyleri değişmektedir.
5. Üniversite öğrencilerinin aylık gelirlerine göre boş zaman tutumları ve sanata ilgi düzeyleri değişmektedir.
6. Üniversite Öğrencilerinin haftalık boş zaman süresine göre boş zaman tutumları ve sanata ilgi düzeyleri değişmektedir.
7. Üniversite Öğrencilerinin çalışma durumuna göre boş zaman tutumları ve sanata ilgi düzeyleri değişmektedir.
8. Üniversite öğrencilerinin boş zaman tutumları ile sanata ilgi düzeyleri arasında ilişki vardır.

2.1 Araştırmanın Yöntemi

Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Lisans düzeyinde öğrenim gören bireylerin boş zamana yönelik tutumları ve değişkenlere göre karşılaştırılması, sanata ilgi düzeyleri ve değişkenlere göre karşılaştırılmasına yönelik tarama modeli uygulanmıştır (Karasar 1995). Boş zaman tutumları ile Sanata ilgi düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli esas alınmıştır (Karasar 2009). Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Etik

Kurulu 07.03.2022 tarih E-40990478-050.99-248138 sayı 31 nolu karar ile desteklenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2021-2022 Eğitim-öğretim döneminde lisans eğitimlerine devam eden çeşitli fakültelerden çalışmaya gönüllülük esasıyla katılan bireylerden oluşmaktadır. Örneklemi ise hedef evren kapsamında amaçlı örnekleme (ref.) yöntemiyle Selçuk Üniversitesi'nde çeşitli fakültelerde eğitim gören 297 ($N_{kadın}$=151;N_{erkek}=146;$X_{yaş}$=21.69) lisans öğrencisi oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada kullanılan veri toplama aracı 2 bölümden oluşmaktadır. Veri toplama aracının birinci bölümünde araştırma grubunda yer alan katılımcıların demografik bilgilerini belirlemeye yönelik ifadelere yer verilmiştir. İkinci bölüm ise; öğrenim gören üniversite öğrencilerinin boş zamanlarına yönelik tutumlarını ölçmek için Ragheb ve Beard (1982) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Akgül ve Gürbüz (2011) tarafından yapılan "Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ)" ile ölçülmüştür. Öğrencilerin sanata yönelik ilgi ve tutumlarını ölçeme amacıyla Taşkesenve Alpan (2018) tarafından geliştirilen "Sanata İlgi Ölçeği" kullanılmıştır.

Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ): Ragheb ve Beard tarafından geliştirilen Akgül ve arkadaşları tarafından kültürel uyarlaması yapılan BZTÖ (1) bilişsel (örn: boş zaman aktiviteleri bireyler ve toplumlar için faydalıdır) (2) duyuşsal (örn: boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmaktan hoşlanıyorum) ve (3) davranışsal (örn: boş zaman aktivitelerine sık sık katılırım) olmak üzere eşit dağılımlı (12'şer maddelik) 3 alt boyuttan ve toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi ölçektir (Kesinlikle katılmıyorum-Katılmıyorum- Kararsızım- Katılıyorum- Kesinlikle katılıyorum). Ölçekten en az 36 puan, en fazla ise 180 puan alınabilmektedir.

Sanat İlgisi Ölçeği: Taşkesen (2014) tarafından geliştirilen üniversite öğrencilerinin sanata ilgi düzeylerini ölçen 20 madde 2 alt boyuttan oluşan bir ölçektir. Ölçekte 5 madde (3,5,9,13,16) ters puanlanmaktadır. Sanat ilgisi ölçeği, bireylerin sanata olan ilgilerini düşünce, duygu ve davranış boyutunda ölçmeyi amaçlayan bir ölçek niteliğindedir

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS 24.0 istatistik paket program kullanılmıştır. Veriler ortalama ve standart sapmalar verilerek özetlenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Basıklık ve Çarpıklık (Kurtosis - Skewness) Kat sayıları aralığı ile kontrol edilmiş, söz konusu aralığın +2.0 ve -2.0 değerlerini aşmadığından, verilerin normal dağıldığı tespit edilmiştir (George ve Mallery 2010). Veriler normal dağılım gösterdiğinden dolayı ikili küme karşılaştırmaları için bağımsız grup t testi, ikiden fazla küme karşılaştırmaları için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ölçek ve alt boyutlar arası ilişki değerlerinin tespitinde pearson corelation test uygulanmıştr

3. BULGULAR

Tablo 3.1. Katılımcıların Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	151	50,8
	Erkek	146	49,2
Yaş	<20 yaş	78	26,3
	21-23 yaş	177	59,6
	>24 yaş	42	14,1
Fakülte	Tıp	50	16,8
	Güzel Sanatlar	47	15,8
	Ziraat	51	17,2
	İletişim	49	16,5
	Spor Bilimleri	50	16,8
	Veteriner	50	16,8
Sınıf	1. Sınıf	85	28,6
	2. Sınıf	78	26,3
	3. Sınıf	91	30,6
	4. Sınıf	14	4,7
	5. Sınıf	29	9,8
Aylık Gelir	<2500 TL	52	17,5
	2501-5000 TL	189	63,6
	>5001 TL	56	18,9
Çalışma Durumu	Çalışıyor	67	22,6
	Çalışmıyor	230	77,4
Anne Eğitim	İlk Öğretim	75	25,3
	Lise	111	37,4
	Lisans	111	37,4
Baba Eğitim	İlk Öğretim	49	16,5
	Lise	116	39,1
	Lisans	132	44,4
	Total	297	%100

Tablo 3.2. Cinsiyete Göre Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Sanata İlgi Ölçeği Alt boyutlarının karşılaştırılması

		Cinsiyet	X	SS	t	p
Boş Zaman Tutum Ölçeği	Bilişsel	Kadın	52,23	6,83	0.992	0.322
		Erkek	51,42	7,30		
	Duyuşsal	Kadın	50,96	6,45	0.823	0.411
		Erkek	50,32	6,91		
	Davranışsal	Kadın	47,43	8,81	1.111	0.268
		Erkek	46,28	9,03		
Sanata İlgi Ölçeği	DuyguveDüşünce	Kadın	38,63	6,77	2.805	**0.005****
		Erkek	36,43	6,75		
	Davranış	Kadın	37,49	7,99	3.252	**0.001****
		Erkek	34,59	7,30		

Tablo 3.2'de cinsiyete göre boş zaman tutum ölçeği ve sanata ilgi ölçeği değerlendirilmiştir. Buna göre Boş zaman tutum ölçeği bilişsel alt boyutunda ($t=0.992;p>0.05$), duyuşsal alt boyutunda ($t=0.823;p>0.05$) ve davranışsal alt boyutunda ($t=1.111;p>0.05$) herhangi bir anlamlı farklılığa rastalanmazken; Sanata ilgi ölçeği duygu ve düşünce alt boyutunda ($t=2.805;p<0.05$) ve davranış alt boyutunda ($t=3.252;p<0.05$) kadın katılımcılar lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 3.3 Yaşa Göre Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Sanata İlgi Ölçeği Alt boyutlarının karşılaştırılması

				X	SS	F	p	Post-Hoc
Boş Zaman Tutum Ölçeği	Bilişsel	A	<20 yaş	48,92	6,95	23.335	0.000**	A<B
		B	21-23 yaş	52,27	6,90			A<C
		C	>24 yaş	55,40	5,95			B<C
	Duyuşsal	A	<20 yaş	48,69	7,28	5.537	0.004**	A<B
		B	21-23 yaş	51,05	6,07			A<C
		C	>24 yaş	52,54	7,23			
	Davranışsal	A	<20 yaş	43,96	8,76	9.220	0.000**	A<B
		B	21-23 yaş	47,17	8,61			A<C
		C	>24 yaş	51,00	8,87			B<C
Sanata İlgi Ölçeği	Duygu ve Düşünce	A	<20 yaş	39,16	6,30	6.505	0.002**	A>C
		B	21-23 yaş	37,56	6,98			B>C
		C	>24 yaş	34,52	6,31			
	Davranış	A	<20 yaş	38,09	6,77	6.304	0.002**	A>C
		B	21-23 yaş	35,92	7,78			
		C	>24 yaş	32,92	8,58			

Tablo 3.3'te yaş değişkenine göre boş zaman tutum ölçeği ve sanata ilgi ölçeği değerlendirilmiştir. Tabloya göre Boş zaman tutum ölçeği bilişsel alt boyutunda ($F=23.335;p<0.05$) daha düşük yaşlara göre 24 yaş ve üzeri lehine, duyuşsal alt

boyutunda (F=5.537;p<0.05) daha büyük yaşlara göre 20 yaş ve altı aleyhine, davranışsal alt boyutunda (F=9.220;p<0.05)diğer yaş gruplarına göre 20 yaş ve altı aleyhine istatistiki olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Sanata İlgi ölçeği duygu ve düşünce alt boyutunda (F=6.505;p<0.05) diğer yaş gruplarına göre 20 yaş ve altı lehine, davranış alt boyutunda (F=6.304;p<0.05)24 yaş ve üzerine göre 20 yaş ve altı lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 3.4 Aylık Gelire Göre Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Sanata İlgi Ölçeği Alt boyutlarının karşılaştırılması

				X	SS	F	p	Post-Hoc
Boş Zaman Tutum Ölçeği	Bilişsel	A	<2500 TL	50,90	7,26	1.280	0.280	
		B	2501-5000 TL	52,34	7,45			
		C	>5001 Tl	51,05	5,79			
	Duyuşsal	A	<2500 TL	49,95	6,42	0.648	0.524	
		B	2501-5000 TL	50,98	6,66			
		C	>5001 Tl	50,16	6,88			
	Davranışsal	A	<2500 TL	45,91	10,03	3.201	0.042*	C<B
		B	2501-5000 TL	47,86	8,84			
		C	>5001 Tl	44,88	8,15			
Sanata İlgi Ölçeği	Duygu ve Düşünce	A	<2500 TL	40,07	6,61	3.409	0.034*	B<A C<A
		B	2501-5000 TL	37,27	6,62			
		C	>5001 Tl	36,81	7,28			
	Davranış	A	<2500 TL	37,82	6,98	1.250	0.288	
		B	2501-5000 TL	35,69	7,90			
		C	>5001 Tl	36,02	7,89			

Tablo 3.4'te aylık gelir değişkenine göre boş zaman tutum ölçeği ve sanata ilgi ölçeği değerlendirilmiştir. Tabloya göre Boş zaman tutum ölçeği bilişsel alt boyutunda (F=1.280;p>0.05) ve duyuşsal alt boyutunda (F=0.648;p>0.05) herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmazken; davranışsal alt boyunda (F=3.201;p<0.05) 2501-5000 tl gelire sahip olan katılımcılara göre 5000 tl ve üzeri gelire sahip olanlar aleyhine anlamlı sonuca ulaşılmıştır. Sanata ilgi ölçeği davranış alt boyutunda (F=1.250;p>0.05) herhangi bir istatistiki fark saptamazken; duygu ve düşünce alt boyutunda diğer kategorilere göre 2500 tl altı gelire sahip üniversite öğrencileri lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 3.5 Haftalık Boş Zamana Göre Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Sanata İlgi Ölçeği Alt boyutlarının karşılaştırılması

				X	SS	F	p	Post-Hoc
Boş Zaman Tutum Ölçeği	Bilişsel	A	<5 saat	49,22	7,61	7.084	0.001**	A<B
		B	6-9 saat	52,93	7,12			
		C	>10 saat	50,53	5,40			
	Duyuşsal	A	<5 saat	47,00	7,89	11.194	0.000**	A<B
		B	6-9 saat	51,76	5,97			A<C
		C	>10 saat	50,26	6,56			
	Davranışsal	A	<5 saat	41,90	10,31	18.508	0.000**	A<B
		B	6-9 saat	49,07	8,10			C<B
		C	>10 saat	44,06	7,58			
Sanata İlgi Ölçeği	Duygu ve Düşünce	A	<5 saat	36,90	6,02	3.950	0.020*	C<B
		B	6-9 saat	38,32	6,88			
		C	>10 saat	35,53	7,05			
	Davranış	A	<5 saat	34,76	6,92	2.186	0.114	
		B	6-9 saat	36,78	7,86			
		C	>10 saat	34,88	8,11			

Tablo 3.5'te haftalık boş zaman değişkenine göre boş zaman tutum ölçeği ve sanata ilgi ölçeği değerlendirilmiştir. Tabloya göre boş zaman tutum ölçeği bilişsel alt boyutunda ($F=7.084;p<0.05$)5 saat altı zamana sahip olanlara göre 6-9 saat boş zamana sahip olanlar lehine; duyuşsal alt boyutunda ($F=11.194;p<0.05$) diğer kategorilere göre 5 saat ve altı boş zamana sahip olanlar aleyhine ve davranışsal alt boyutunda ($F=18.508;p<0.05$) diğer kategorilere göre 6-9 saat boş zamana sahip olanlar lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Sanata ilgi ölçeği davranış alt boyutunda ($F=2.186;p>0.05$) istatistiki olarak herhangi bir anlamlı farklılık bulunmazken; duygu ve düşünce alt boyutunda ($F=3.950;p<0.05$)10 saat ve üzerine göre 6-9 saat boş zamana sahip üniversite öğrencileri lehine istatistiki olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 3.6 Çalışma Durumuna Göre Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Sanata İlgi Ölçeği Alt boyutlarının karşılaştırılması

		Çalışma Durumu	X	SS	t	p
Boş Zaman Tutum Ölçeği	Bilişsel	Çalışıyor	52,19	7,61	0.472	0.637
		Çalışmıyor	51,73	6,91		
	Duyuşsal	Çalışıyor	50,62	7,11	-0.027	0.978
		Çalışmıyor	50,65	6,56		
	Davranışsal	Çalışıyor	46,80	9,73	-0.069	0.945
		Çalışmıyor	46,89	8,70		
Sanata İlgi Ölçeği	DuyguveDüşünce	Çalışıyor	35,55	6,37	-2.741	**0.007****
		Çalışmıyor	38,13	6,88		
	Davranış	Çalışıyor	33,93	8,13	2.575	**0.011***
		Çalışmıyor	36,69	7,59		

Tablo 3.6'da katılımcıların çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre boş zaman tutum ölçeği ve sanata ilgi ölçeği değerlendirilmiştir. Tabloya göre boş zaman tutum ölçeği bilişsel alt boyutunda ($t=0.472;p>0.05$); Duyuşsal alt boyutunda ($t=-0.027;p>0.05$) ve davranışsal alt boyutunda ($t=-0.069;p>0.05$) herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmazken; sanata ilgi ölçeği duygu ve düşünce alt boyutunda ($t=-2.741;p<0.05$) ve davranış alt boyutunda ($t=2.575;p<0.05$) çalışmayan katılımcılar lehine istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 3.7 Öğrenim Gördüğü Fakülteye Göre Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Sanata İlgi Ölçeği Alt boyutlarının karşılaştırılması

				X	SS	F	p	Post-Hoc
Boş Zaman Tutum Ölçeği	Bilişsel	A	Tıp	56,62	5,27	62.371	**0.000****	D>All
		B	Güzel Sanatlar	48,08	6,51			A>B,C,F
		C	Ziraat	44,09	2,92			
		D	Spor Bilimleri	58,73	2,58			
		E	İletişim	53,92	6,29			
		F	Veteriner	49,62	4,82			
	Duyuşsal	A	Tıp	53,52	5,42	22.564	**0.000****	B<A,D,E
		B	Güzel Sanatlar	47,46	8,37			C<A,D,E
		C	Ziraat	46,19	2,96			
		D	Spor Bilimleri	55,77	4,05			
		E	İletişim	52,72	5,42			
		F	Veteriner	48,20	6,64			
	Davranışsal	A	Tıp	53,10	4,16	55.644	**0.000****	A>B,C,F
		B	Güzel Sanatlar	40,82	8,83			D>B,C,F
		C	Ziraat	40,39	2,57			E>B,C,F
		D	Spor Bilimleri	55,04	3,95			
		E	İletişim	50,75	7,52			
		F	Veteriner	41,04	8,76			
Sanata İlgi Ölçeği	Duygu ve Düşünce	A	Tıp	45,44	2,83	48.473	**0.000****	A>All
		B	Güzel Sanatlar	39,56	5,78			
		C	Ziraat	35,15	1,33225			
		D	Spor Bilimleri	30,41	2,83228			
		E	İletişim	38,82	7,80878			
		F	Veteriner	35,94	6,65856			
	Davranış	A	Tıp	42,90	2,44193	59.618	**0.000****	D<All
		B	Güzel Sanatlar	39,09	6,56333			A>C,D,F
		C	Ziraat	32,58	1,63923			E>C,D,F
		D	Spor Bilimleri	27,06	3,50289			
		E	İletişim	41,35	8,62229			
		F	Veteriner	33,47	6,75151			

Tablo 3.7'de katılımcıların öğrenim gördüğü fakülte değişkenine göre boş zaman tutum ölçeği ve sanata ilgi ölçeği değerlendirilmiştir. Tabloya göre boş zaman tutumu ölçeği bilişsel alt boyutunda ($F=62.371;p<0.05$) diğer fakültelere göre spor bilimleri ve tıp fakültelerinin lehine, duyuşsal alt boyutunda ($F=22.564;p<0.05$) diğer fakültelere göre güzel sanatlar ve ziraat fakülteleri aleyhine, davranışsal alt boyutunda ($F=55.644;p<0.05$) diğer fakültelere göre tıp, iletişim ve spor bilimleri fakülteleri lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Sanata ilgi ölçeği duygu ve düşünce alt boyutunda ($F=48.473;p<0.05$) diğer tüm fakültelere göre tıp fakültesi lehine ve davranış alt boyutunda ($F=59.618;p<.05$) diğer fakültelere göre ziraat, spor bilimleri ve veterinerlik aleyhine istatistiki açıdan anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 3.8 Boş Zaman Tutum Ölçeği ile Sanata İlgi Ölçeği Arasındaki Korelasyon Değerleri

		Duygu ve Düşünce	Davranış
Bilişsel	r	0.192**	0.207**
	p	0.001	0.000
Duyuşsal	r	0.110	0.151**
	p	0.058	0.009
Davranışsal	r	0.152**	0.248**
	p	0.009	0.000

Tablo 3.8'de Boş zaman tutum ölçeği altboyutları ile sanata ilgi ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki değerleri incelenmiştir. Tabloya göre;

Boş zaman tutum ölçeği bilişsel alt boyutu ile sanata ilgi ölçeği duygu ve düşünce alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ($r=0.192;p<0.01$), davranış alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönlü ($r=0.207;p<0.01$);

Boş zaman tutum ölçeği duyuşsal alt boyutu ile sanata ilgi ölçeği duygu ve düşünce alt boyutu arasında ($r=0.110;p>0.05$) herhangi bir ilişki saptanmazken, davranış alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönlü ($r=0.151;p<0.01$);

Boş zaman tutum ölçeği davranışsal alt boyutu ile sanata ilgi ölçeği duygu ve düşünce alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ($r=0.152;p<0.01$), davranış alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönlü ($r=0.248;p<0.01$) ilişkiler tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA

Teknoloji ve bağlı olarak sanat alanında gerçekleşen fikri ve daha geniş kapsamlı gelişmeler, haklı olarak boş zamanları zorlamak için itici güç olarak kabul edilmektedir. Böylelikle araştırmacılar rekreasyon ve boş zaman aracıları kabul edilen sanat ve ilişkili alanların rolleri hakkında düşüncelerini sunmaktadır. Modern yaşamdaki en büyük toplumsal kargaşa dönemlerinde bile engellenemez ve ertelenemez bir şekilde sanat kendini tanımlamaya uygun alanlar oluşturabilmiştir. Bu politik ve siyasi çalkantılı dönemlerde dahi araştırmacılar sanat ile ilgilenen ve bunu adeta "zorunlu boş zaman" etkinliği olarak uygulayan grupları inceleyebilmişlerdir.

Tercihlerin sadece politik gelişmelere göre değişmesi değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet ilişkileri, sınıf statüsü, cinsellik, yaşlanma ve çevreyle ilgili kaygılara artan ilgi açısından çok yönlü değerlendirmeler bulmak mümkündür. Çoğunlukla, boş zaman araştırmalarının evrimi, toplumsal değişim sorularının iki temel yolla ele alındığı konusunda hemfikirdirler. İlk olarak, boş zamanın sosyal hayata nasıl yansıdığını ve neler yansıttığını düşünmeye yönelik çabalar oluşmuştur ve toplumdaki değişikliklerden daha geniş ölçüde etkilenmiştir. İkincisi ve biraz daha az ölçüde, bazı boş zaman araştırmacıları daha doğrudan bir bakış açısı ile boş zamanın sosyal değişimi sağlamak veya teşvik etmek için nasıl kullanılabileceğini incelemişlerdir (Mair ve Reid 2007). Sanat ile ilgili olarak yapılan rekreasyon ve boş zaman temelli açıklamalar değerlendirme çerçevemizin görüşünü netleştirecek, bu ikinci ve daha değerli kabul edilen sosyal değişim ile sanat arasındaki ilişkiye dair özel anlayışımızla en doğrudan ilgili olanıdır. Değişen bir toplumda boş zaman temasını ele almak, boş zamanın sorunları ele alma veya hafifletmede sanatın oynayabileceği rol hakkında endişelenmek anlamına gelmektedir.

Üniversite öğrencileri aynı zamanda sosyal hayatın öğrencileridir ve bu nedenle sosyal değişim hakkında sık sık düşünmeleri ya da bir değişim olduğunda etkilenmeleri şaşırtıcı değildir. Boş zamanın üniversite öğrencileri için ne anlama geldiğine dair uzun ve nispeten sağlıklı bir araştırma geleneği oluşmuştur. Kuşkusuz, araştırmacılar ekonomik, politik, kültürel ve sosyal değişim konularını, her şeyle ilgili olarak hesaba katmışlardır.

Boş zaman alanına neyin dahil olduğunu anlayabilmek önemlidir. Boş zamanları tanımlama girişimleri öncelikle deneyimsel olarak temellendirilmiştir (Spurgin 2008). İnsanların kendi zaman kullanımlarını nasıl algıladıklarına ve

uyguladıkları faaliyetler bu noktada belirleyici olmuştur. Neyin boş zaman olarak algılandığına ilişkin araştırmalarda üç görüş ön plana çıkmaktadır. Bunlar:

- iş ilişkisi,
- özgürlük,
- motivasyon olarak tanımlanmaktadır. En açık şekilde boş zaman olan şey şu şekilde tanımlanmıştır; iş ilişkisinde düşük, özgürlükte yüksek ve içsel olarak motive olmuş davranışlar (Iso-Ahola 1979).

Boş zaman sanat etkinlikleri Amerika'da popüler olmuş ve teşvik edilmiştir. Çünkü genellikle teoloji ile çelişmeyen, işyerindeki değerleri yansıtan, ahlaki olgulara sahip ve toplumla çatışmayan faaliyetler olarak kabul edilmekteydi. Daha sonraları bu desteklenen sanatsal boş zaman etkinlikleri insanların geçimlerini sağlamanın ek bir yolu olarak kabul edilmeye başlandı. Bu durumda, bu faaliyetlerin boş zaman alanında kalmasının nedeni ise insanların geçimlerini sağlamak için bu sanatsal faaliyetlere bağımlı olmamaları ve temel motivasyonlarının bu etkinlikler aracılığı ile para kazanmak olmaması ile ilişkilendirilmiştir. Özetle, bir amaç uğruna para kazanmak, o aktiviteyi boş zaman olarak diskalifiye etmez. Bir kişi faaliyete girerse kazançlarının olmaması ve geçim kaynağı olarak kazançlarına güvenmemeleri halinde, aktivite hala boş zaman etkinliği olarak tanımlanabilir.

Ancak bazı boş zaman etkinlikleri her ne kadar bireye çekici gelse de belirli bir yetenek temeli gerektirebilmektedir. Sanat, spor gibi rekreatif etkinlikler özellikle temel düzeyde eğitim ve kalıtımsal faktörlerle ilişkilendirilebilmektedir. Bu yüzden sanat rekreasyon sınıflandırmalarının tamamında önemli bir yer kaplasa da alanda yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır (Parr ve Lashua 2004, Karaküçük 2014, Dalkılıç ve Burak 2017).

Yükseköğretimde özellikle güzel sanatlar fakülteleri ile ilişkilendirilen sanat etkinlikleri ve spor bilimleri ile ilişkilendirilen rekreasyon etkinlikleri ile temellendirilmiş bağlantılar hala kavramsal düzeydedir (Tainio 2015). Halbuki sanat ve rekreasyonun doğuşu tarihte birlikte ve ilişkili bir şekilde açıklanmaktadır. İlk kayıtlı rekreatif etkinliklerin resim sanatı ile açıklanması da bu gerekçeye temel olarak kabul edilmektedir (Mathpal 1984). Ancak sanat ve rekreasyon alanlarının profesyonel bir şekilde ele alınması bu ilişkilerin kurulmasının önünde bir engel olarak görülmektedir. Yazarlar bu yüksek lisans tezi aracılığı ile sanat ve rekreasyon

arasındaki organik bağları açığa çıkarmak, sanat ve rekreasyon alanında yapılacak olan çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla ulaştıkları sonuçları değerlendirmişlerdir. Farklı bakış açıları ve kuramsal ampirik açıklamalar ile sonuçları ele almışlardır.

Çalışma sonuçlarına göre; cinsiyete göre Sanata İlgi Ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonucunda hem 'duygu ve düşünce' alt boyutunda hem de 'davranış' alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar, Yıldırım (2021), Taşkesen ve Alpan (2018), Taşkesen ve ark. (2017) yaptıkları araştırma sonuçları ile uyumludur. Kadınların sanata yönelik tutumlarının yüksek çıkması yazarlar açısından olağan kabul edilmektedir. Sanatın en parlak erken dönemi kabul edilen Antik Yunan eserlerinde bile kadın öğesinin sanatla ilişkilendirildiğine dair maddi kanıtlar bulunmaktadır (Ridgway 1987). Sanatın kadınsı bir cinsiyete sahip olmasının bir nedeninin, konunun duyguları ifade etme ile güçlü bir şekilde ilişkili olması olduğu ileri sürülmektedir (Wikberg 2013). Sanat dünyasının cinsiyetlendirilmesiyle ilgili olarak ise günümüzde erkeklerden çok kadınlar profesyonel sanatçılardır. Ancak okullarda öğretilen bir erkek sanat tarihi konumunun olduğu gerçeğinden dolayı sanat dünyası erkeksi görünmektedir (Wayne 1973). Aslında sanata olan ilginin cinsiyete göre farklılaşmasında kalıtımsal bazı özelliklere vurgu yapan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalar sanat yeteneğinin kalıtımsal olarak kadınlarda bulunduğunu ve gelişimsel süreçler içerisinde kendini gösterme fırsatı bulabilirlerse gözlenebildiğini ortaya çıkarmaktadır. Örneğin Lambert (2005) uyguladığı bir çalışmada, okul öncesi kızların temel biçim, renk ve mekânsal bütünleşme alanlarında erkek çocuklara oranla mükemmel sonuçlar elde ettiği sonucuna ulaşmıştır. Estetik deneyimler genellikle oldukça öznel olarak kabul edilse de, psikolojideki ampirik çalışmalar, estetik takdir ve yargılamanın doğasını anlamak için çaba sarf etmiştir. Elbette, farklı bireyler, çeşitli bağlamlarda belirli bir sanat eserine maruz kaldıklarında farklı davranırlar (Zarghan ve Afhami 2019). Cinsiyet ve sanata ilgi arasındaki ilişkilerin daha derinlemesine ve nitel araştırma yöntemleri ile yorumlanması gerekmektedir.

Sanata İlgi Ölçeğinin yaşa göre sonuçları incelendiğinde 'duygu ve düşünce' alt boyutunda diğer yaş gruplarına göre 20 yaş ve altı lehine sonuçlar elde edilmiştir. Bu anlamlılığın sanat dünyasında hızla gerçekleşen dönüşümlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Mason ve McCarthy (2006) yaptıkları bir araştırmada gençlerin modern, ilgili sanatı neyin oluşturduğuna dair fikirlerinin standart sanat kriterlerine

uymadığını ve çoğu serginin ve pazarlama yönteminin onların dünya görüşleriyle uyuşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak son dönemde NFT gibi dijital sanat ürünlerinin yaygınlaşması ile klasik sanat anlayışından farklı bir sanat tutumu oluşmaktadır (Rae 2021). Dijital sanat uygulamaları aracılığı ile yaygın bir sanat tutumu görüşünün 20 yaş ve altı lisans öğrencileri arasında karşılık bulduğu söylenebilir. Sanata İlgi Ölçeğinin 'davranış' alt boyutunda ise 24 yaş ve üzerine göre 20 yaş ve altı lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Xanthoudaki (1998), 20 yaş ve altı bireylerin sanata yönelik davranışsal eğilimleri incelediği araştırmasında bu araştırma ile benzer bir şekilde motivasyon eksikliği, ebeveyn etkisi, maliyet, seyahat ve zaman eksikliği gibi fiziksel engeller ve sanat galerilerinin çekici olmayan alanlar olarak görülmesini gençlerin kültüre erişiminin önündeki engellerden birkaçı olarak tanımlamıştır. Ancak ilerleyen yaş ile birlikte sosyal ve kültürel çevrenin değişmesi, ebeveyn etkisinden sıyrılma, verimli zaman kullanımı gibi faktörler ile 24 yaş ve üstü bireylerin sanat ilgilerinin davranışsal olarak bir gelişim yaşadığı söylenebilir. Hatta bu davranışsal katılım sosyal çevre ile uyum gelişimsel görevi gereği bir zorunluluk halini almaktadır (Tzibazi 2013). Sanata ilginin duygu ve düşünce boyutundan davranış boyutuna evirilmesi beklenmektedir.

Araştırmada Sanata İlgi Ölçeği aylık gelir durumuna göre incelendiğinde, 'davranış' alt boyutunda herhangi bir istatistiki fark saptamazken; 'duygu ve düşünce' alt boyutunda diğer kategorilere göre 2500 TL altı gelire sahip üniversite öğrencileri lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Elinç ve Polat (2011) bu çalışma sonuçlarına benzer şekilde düşük gelire sahip üniversite öğrencilerinin 'duygu ve düşünce' alt boyutuna uygun bir şekilde sanat ilgisi oluşturdukları sonucuna ulaşmışlardır. Bu farklılığın ekonomik nedenlerle davranışa dönüşemeyen ilginin bilişsel süreçlerle anlatım bulması ile açıklanmaya çalışıldığı öngörülmektedir (Nelson 2017). Ancak genel akademik literatür incelendiğinde gelir durumu ve sanata ilgi ilişkisine yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Var olan çalışmaların büyük bir kısmının sanat merkezleri, müzeler ve açık tarihi yapılar ziyaretçileri üzerine odaklandığı gözlenmektedir. Aylık gelir düzeyinin sanata olan etkisinin daha derinlemesine ve güncel bir şekilde ele alınması gerektiği düşünülmektedir (Essig 2012).

Haftalık boş zaman değişkenine göre Sanata İlgi Ölçeği 'davranış' alt boyutunda istatistiki olarak herhangi bir anlamlı farklılık bulunmazken; 'duygu ve düşünce' alt boyutunda 10 saat ve üzerine göre 6-9 saat boş zamana sahip üniversite

öğrencileri lehine istatistiki olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın zaman yönetimi becerisi ile ilişkili olduğu öngörülmektedir. Zaman yönetimi; aktiviteleri sürdürmek için mevcut zamanı arttırmaya yönelik bir teknik (King ve ark. 1986), entelektüel üretkenliği en üst düzeye çıkarmaya yönelik uygulamalar (Britton ve Tesser, 1991) ve üretkenliği kolaylaştırdığı ve stresi azalttığı düşünülen davranış kümeleri (Lay ve Schouwenburg, 1993) olarak tanımlanmaktadır. Tanımlardan da anlaşılabileceği gibi entelektüel üretkenlik temelli, belirli bir tekniğe dayalı duygu ve sanatsal düşünce yapısı ve davranışa dönüşmeye hazır bilişsel süreçler haftalık boş zamanları yönetebilme ile ilgili görülmektedir (Moshahid 2017). Haftalık 6-9 saat boş zamana sahip lisans öğrencilerinin de sanata ilgi ile ilgili olarak duygu ve düşünce alt yapısına sahip tutumlarının olduğu sonucuna ulaşılabilir (Wadeson 2010).

Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre Sanata İlgi Ölçeği 'duygu ve düşünce' alt boyutunda ve 'davranış' alt boyutunda çalışmayan katılımcılar lehine istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışmıyor olmanın Sanata İlgi Ölçeği alt boyutları ile anlamlı farklılık göstermesi araştırmacının öngördüğü sonuçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu noktada en önemli kavram sanat ve bağlı etkinliklere ayrılan zaman yetersizliğidir (Dinç ve ark. 2019, Kırtepe 2018, Arslan 2014, Demir ve Demir 2006) . Lisans öğrencilerinin eğitim düzeyi, sosyal çevre etkisi, algılama ve yorumlama sistemlerindeki gelişmelerin doğal bir sonucu olarak sanata ilgilerinin artması ve buna bağlı olarak çalışmayan lisans öğrencilerinin bu tür etkinliklere daha fazla duyuşsal ve davranışsal olarak katılmaları olağandır (Karasu 2021). Ancak bu aşamada Veblen'in (1934) Boş Zaman Sınıfı Teorisinden farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Veblen; toplumun bir boş zaman sınıfı tarafından yönetildiğini savunmuştur. Bu sınıfın başlıca belirleyici özellikleri, muazzam zenginlik, maddi emekten gönüllü olarak feragat ve gösterişçi tüketimdir (Rojek 2000). Araştırma sonuçları aylak sınıfa atıf yapmaktan çok; yenilikçi, özellikle sanat biçimindeki kültürü, sanatı kalkınmayla ilişkili olarak kavramsallaştırmanın yeni yollarını sunarak, bir işte çalışmanın engelleyici rolüne atıfta bulunmaktadır (Clammer 2014). Özellikle lisans öğrencilerinin çalışmamayı sanata ilgi lehine avantaja dönüştürdüğü söylenebilir.

Katılımcıların öğrenim gördüğü fakülteye göre Sanata İlgi Ölçeği 'duygu ve düşünce' alt boyutunda diğer tüm fakültelere göre tıp fakültesi lehine ve 'davranış' alt boyutunda diğer fakültelere göre ziraat, spor bilimleri ve veterinerlik aleyhine

istatistiki açıdan anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Tıp fakültesi öğrencilerinin yerleşmiş bir sanat kültürü içerisinde eğitim aldıkları bilinmektedir. Tıp eğitiminin rolü ve amacı, insanların fiziksel, zihinsel ve sosyal refahını geliştiren ve böylece sağlıklı, ekonomik olarak üretken ve mutlu bir toplum yaratan bir profesyoneller sistemi ve kadrosu oluşturmaktır. Modern tıp sisteminin ulaşmayı amaçladığı bu yüce hedeftir (Bhuiyan ve ark. 2015). Tıp fakültesi öğrencileri arasında fiziki muayene becerilerinin olduğuna dair kanıtlara rağmen, bu becerilerin öğretilmesi hasta yoğunluğu nedeniyle azalmıştır(Naghshineh ve ark. 2008). Denetim becerilerini geliştirmenin bir yöntemi, dikkatli ve tarafsız gözlemden fizyoloji ve patofizyolojiyi akıl yürütme becerisi olan "görsel okuryazarlık" ile ilişkili kabul edilmektedir. He ve ark. (2019) tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları güzel sanatların tıp fakültesi müfredatlarına eklenmesine yönelik nitel araştırma sonuçlarına göre, güzel sanatların teknik becerileri öğretmek, kişisel yansımayı teşvik etmek ve tükenmişliği önlemek için kullanılabileceği ve sanatla anlamlı bir ilişki, gözlemci, empatik ve çok yönlü hekimler yetiştirmede önemli bir rol oynayabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Tıp, başlangıcından bu yana beşeri bilimlerin (felsefe ve tarih dahil) daha geniş bir alanının parçası olarak sanatlarla (edebiyat, görsel sanatlar, müzik, drama) iç içe geçmiştir (Lazarus ve Rosslyn 2003). Tıp fakültesi öğrencilerinin de bu bölümlere hem kendi alanları hem de sanat ile ilgili hazırbulunuşluklara sahip olarak dahil olduğu öngörülmektedir. Bu karşılıklı etkileşim nedeniyle özellikle ABD ve Avrupa ülkelerinde sanat eğitimine ilişkin dersler ve kurslar özellikle tıp fakültesi öğrencileri üzerinde odaklanmaktadır (Mukunda ve ark. 2019, Gooding ve ark. 2016, Jasani ve Saks 2013, Shapiro ve Rucker 2003, Murray 2003). Bu sonuçlar araştırmacının ön görüşmeleri ile uyumludur.

Eleştirel eğitim çalışmaları, sınıf eğitiminin önemli ölçüde bedensel ve davranışsal eğitimi, genellikle bir sosyal disiplin biçimini içerdiğini ve bir öğrencinin fiziksel olarak uygun şekillerde davranamamasının entelektüel bir yetersizlik olarak ele alınabileceğini fazlasıyla göstermiştir (Downey 2008). Ancak araştırma tersi bir ifade ile Sanata İlgi Ölçeği 'davranış' alt boyutunda spor bilimleri fakültesi öğrencileri aleyhine sonuçlanmıştır. Spor bilimleri fakültesi öğrencileri hem duygu ve düşünce hem de davranış alt boyutunda diğer fakültelerin gerisinde bir tutum sergilemişlerdir. Sanat bir tür ifade etme yeteneğini açıklamaktadır. Dolayısıyla bedeni bir araç olarak kullanan sanatçı ile o sanatı tanımlayan, geliştiren beden eğitimi yakından ilişkilidir.

Çağlar boyunca, sporcunun, dansçının ve jimnastikçinin güzel hareketleri ve pozisyonları, sanatçılara en iyi malzemelerinden bazılarını sağlamıştır (Brown 1940). Beden eğitiminin hedeflediği mükemmellik sanatçının işine geldiği gibi, yaratımlarının mükemmelliği de beden eğitiminde de ilham kaynağı olabilmiştir. Sanat ve spor evrensel bir dil niteliği taşımasına rağmen Tanyeri (2003) iki sebepten ilgi ölçeklerinde düşük sonuçlar elde edildiği düşünülmektedir. Birincisi spor bilimleri fakültesi müfredatlarında fiziksel etkinliklere dayalı sanatlara yer verilmesi (dans, drama, halk oyunları vb.) fakat sanat tarihi, sanat felsefesi veya kültür sanatlarına yer verilmemesi. İkinci olarak ise spor bilimleri fakültelerinin kinestetik zeka özelliklerine göre yetenek sınavlarını düzenlemesi olarak düşünülmektedir (Hoşgörür ve Katrancı 2007). Destekleyici eğitim gruplarının ve rol modellerinin eksikliği, spor dışı çevreden çok az anlayış, çevrenin farklı bölümleri arasında çabaların entegrasyonu olmaması ve tutarsız bir örgüt kültürü spor anlayışının bir çerçevede sıkışmasına neden olmaktadır (Henriksen ve ark. 2014).

Tutum bir durum veya olguya yönelik gelişen bilişsel, duyuşsal veya davranışsal eğilimi ifade eden bir olgudur. Tutumu bir çok değişken domine edebilmektedir. İçerisinde bulunan kültür, yetişilen ortam, eğitim düzeyi, yaş, bireysel gelir, cinsiyet gibi faktörler eğilim ve tutumlarımızı direkt etkilemektedir. Araştırmamız kapsamında söz konusu değişkenlere göre incelenilen olgu "boş zaman tutumu" rekreatif etkinliklere yönelik düşünceleri üniversite öğrencileri örnekleminde araştırmayı amaçlamaktadır.

Literatürde boş zaman tutumunu etkileyen bir faktör olarak değinilen cinsiyet değişkenine göre, araştırmamız özelinde istatistiki anlamlılık tespit edilmemiştir. Kaya ve arkadaşları (2015), Pala ve arkadaşları (2015), Önal (2017) ve Ayhan ve Özel (2020)'nin üniversite öğrencilerinde yaptığı çalışma sonuçları ile benzeşmektedir. Ancak benzer örneklemler ele alındığında bu çalışmanın literatürle benzeşmediğini de söylemek mümkündür. Çoğu çalışmanın sonuçları (Bölükbaş 2019, Erkan ve ark 2021, Bürhan 2021) boş zaman tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği, bilişsel ve duyuşsal olarak kadın üniversite öğrencileri lehine sonuçlara ulaşılırken (Kaya ve Gürbüz 2015), davranışsal olarak erkek katılımcılar lehine çıktığı gözlenmiştir. Karunaanithy ve Karunanithy (2014) boş zamana katılım ve tutumdaki cinsiyet faktörünün asla göz ardı edilemeyeceğini belirtmişlerdir. Birçok tutumu

yönlendiren cinsiyet değişkeni rekreatif etkinliklere karşı tutumumuzu da, bilhassa toplumumuz gibi cinsiyet rollerinin keskin olduğu topluluklarda yadsınamaz. Bölgesel farklılıklar, çevresel şartlar ve erişilebilirlik gibi faktörler literatürün farklı sonuçlar vermesinin sebeplerinden kabul edilebilir (Broadhurst 2001). Bunun yanında homojen grup özelliği sebebiyle cinsiyetten bağımsız düşünülmesi de olasıdır.

Diğer bir değişken olan yaş faktörü ele alındığında boş zaman tutum ölçeğinin tüm boyutlarında yaş büyüdükçe yaşı küçük olan üniversite öğrencilerine göre boş zaman tutumlarının değişkenlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yaş ile beraber gelen bilinç, farkındalık, duyarlılık gibi faktörler rekreatif etkinliklere ve serbest zaman değerlendirmeye yönelik tutumlarının daha pozitif etkilenim ile gerçekleştirdikleri düşünülebilir. Bu sonuç literatürce de desteklenmektedir (Çelik 2014). Bilgi ve deneyim kaynaklı boş zamandan durulan doyumun artması ve zaman yönetiminin daha efektif düşünülebiliyor olması da çalışmanın sonuçlarında değerlendirilebilmektedir (Murathan ve ark 2019). Benzer şekilde Buyuruk (2021) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada da daha ikili kategorizasyonda 23 yaş üzerinin 23 yaş altına göre boş zaman tutum ortalamalarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ardahan ve ark. (2016) rekreasyon davranışın demografik parametreler ile ilişkisini açıklarken yaş değişkeninin birey yaşamında farklı dönemlerde farklı etkilediğini, bazı yaş dönemlerinde tutum ve davranışlar açısından farklılıklar gösterebileceğini ifade etmiştir. Kelly'e göre üniversite eğitim döneminin ifade eden süreçte aile rollerinin tanımlanması ve inisiyatif alabilme becerisi bakımından boş zaman aktivitelerine yönelik tutumlarında farklılaşabileceği ifade edilmiştir (İbrahim ve Cordes 1999).

Bireylerin her yaşta olduğu gibi tüketim alışkanlıklarının ve alışkanlıklara yönelik tutumlarının bir düzenleyicisi de gelir düzeyidir (Milen 1983). Bilhassa rekreatif etkinliklere ayrılan zamanın, alınan tatminin gelir düzeyi yükseldikçe pozitif yönlü etkilendiği belirtilmiştir. Rekreatif etkinliğe ayrılan bütçenin genel bütçe içerisindeki oranı önem arz etmektedir. Üniversite öğrencilerinin gelire göre boş zaman tutum ölçeği bilişsel ve davranışsal alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa rastlanmazken, davranışsal alt boyutunun gelir düştükçe ortalamalarının yükseldiği ve bunun anlamlı fark yarattığı gözlenmiştir. Boş zaman tutumu meydana gelirken etkileyen ögelerden biri olarak düşünülen gelir düzeyinin düşük gelire sahip üniversite

öğrencileri lehine çıkması davranışsal tutum alt boyutunda değerlendirildiğinde sözlü veya fiziki davranma eğilimlerinin z kuşağı özelinde daha ön planda olması olarak değerlendirilebilir. Üniversite öğrencileri ders veya çalışmadan arda kalan zamanlarında, herhangi biz zorunluluk durumu yoksa aktif katılıma dönüştürme odaklı serbest zaman aktivitelerine sempati duymaktadır. Bunun için gelir düzeyinin yanında sağlanan kampüs içi imkanların çeşitliliği veya yerel yönetim olanaklarını değerlendirme becerisine sahip üniversite öğrencisinin gelir düzey, fark etmeksizin aktiviteye ulaşımı mümkündür (Erkan ve ark 2021). Ayrıca 5000 tl ve üzeri gelire sahip öğrenciler aleyhine çıkan sonucun bir başka çıkarımı da, öğrencilik hayatlarının yanında çalışma hayatına da sahip olan, düzenli gelir elde eden ancak boş zaman aktivitelerine katılmak için vakit bulamayan bir kitleyi de ifade ettiği düşünülebilir.

Boş zaman değerlendirme kavramı bir kültürün yansıması olarak düşünülmelidir. Zaman kavramı ve zaman yönetimi eğitimleri ile bireylere aşılanan efektif kullanım gücü küçük yaşlardan itibaren ele alınmalıdır (Brown ve Nawas 1973). Boş zamanı ele alırken sadece rekreatif etkinliklere ayrılan dilimi düşünmekten çok, boş zaman içerisinde rekreasyonun fonksiyonlarını gördüğümüz, gönüllülük, çıkarsızlık ve tatmin boyutlarını da içeren etkinlikleri de düşünmemiz gerekir. Birey yaştan bağımsız olarak gündelik yaşantısını idame harici zamanı boş zaman olarak değerlendirebilir (Gates 1941). Ancak rekreatif etkinliklere ayrılan zamanın planlanması, uygulanması ve sürekliliğinin eğitim, gelir, bilinç gibi birçok faktöre bağlıdır. Çalışmamızda haftalık boş zamana göre bireylerin boş zaman tutum parametrelerinin bilişsel ve duyuşsal olarak puan ortalamalarının arttığı, davranışsal olarak ise diğer kategorilere göre ortalama bir boş zaman süresine sahip olanların lehine sonuçlara ulaşılmıştır. Bilişse tutum geliştirme basamakları bloom taksonomisi ile değerlendirildiğinde, ilgi alanına veya tercih ettiği etkinliğe yönelik epistomolojik bakış açısının var oluşudur. Rekreatif etkinliklerin bilişsel yönünü en basit tabiri ile yaşam becerilerinin öğrenilmesinin bir faktörü olarak sunmak mümkündür (Birol 2021, Güngör ve ark 2019). Duyuşsal faktör ise bilhassa estetik kavramla beraber düşünülür. Bir ortam ve duruma uyum, dikkat etme, ilgi duyma, takip etme gibi örnekler ile değerlendirilebilir. Duyuşsal olarak değerledirilen etkinlik ve aktivitelerin davranışa dönüşmesi daha muhtemeldir (İskender 2019). Davranışın sürdürülebilirliği, davranışın oluşumu için gereken zamanın optimalliği ile direkt bağlantılıdır (Cesario 1976). Zamanın efektif kullanımında ve yönetiminde boş zaman olarak değerledirilen

aralığın nitelediği anlam ile beraber bireyin eğilimleri pozitif yönlü şekillenir veya antitez yaratır (Mcconell 1992). Sonuçlarımızın destekleneceği gibi, fazla boş zamana sahip olma tutum ve davranışlarımızda serbest zaman perspektifinde değişikliğe yol açmamaktadır.

Çalışmamız sonucunda değerlendirilen bir diğer faktör olan çalışma durumuna göre üniversite öğrencilerinin boş zaman tutumlarının değerlendirilmesinde istatistiki olarak anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır. Bilinmektedir ki iş-yaşam dengesi açısından rekreatif etkinlikler önem arz etmektedir (Brown ve ark 2010). Gelişmiş ülkelerde değinilen en temel nokta " kişisel zaman" ile sağlanan özgürlüğün iş yaşamına ve sosyal yaşama verim olarak yansıyacağını göstermektedir (Yuen ve Fossey 2003). Çalışmamızda en başta değinilen çalışan ve çalışmayan arasında fark çıkacağı hipotezinin reddedilme sebebi olarak özel bir faktör "üniversite öğrencisi olmak" gösterilebilir. Üniversite öğrencisinin aidiyet ve ciddiyetinin eğitim aldığı kurum özelinde değişeceği varsayılabilir. Bu sosyal sermaye ögesinin gelişimi kampüs özelinde ve öğrencilik yaşamı kapsamında değerlendirileceği için hizmet veren veya tüketici olma durumu arasında fark çıkmaması olasıdır.

Kampüs rekreasyonu, öğrencilerin, akademik ve idari personelin serbest zamanlarını kaliteli bir şekilde değerlendirebilecekleri etkinlikler sunan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Etkin ve verimli olan etkinliklere katılan kişilerin entelektüel becerilerini, toplumsal sorumluluk ve toplumda yer bulma, daha iyi sosyal ağlar oluşturma ve alınan sorumluluklar üzerinde daha mücadeleci olduğu bilinmektedir (Kılbaş 2010, Göker 2014, Işık ve Üstün 2019). Bireyin kampüs olanakları ile hayatına katabileceği yeni etkinlik ve aktiviteler akademik başarılarına, sosyal uyumlarına ve entegrasyonlarına katkı sağlayacaktır. Bunun yanında fakülte fark etmeksizin tüm birimlerde sağlanacak rekreasyon kültürünü yayma çalışmaları öğrencilerin farkındalıklarının artmasına fayda sağlamaktadır. Nitekim Avrupa ve Amerika ülkelerinde kampüs rekreasyonu, aktivasyonu ve imkanları öğrencilerin üniversite tercihlerine direkt etki etmektedir (Kampf ve Teske 2013). Hiç şüphe yok ki, ilgi çekici rekreasyonel tesislerin varlığı, kampüsü araştıran ve öğrenim hayatı boyunca dört yıl orada bulunmak isteyip istemediğini düşünen öğrencilerin düşüncelerini pozitif yönden etkilemektedir (Mclean ve Hurd 2012). Çalışmamızda fakülte değişkenine göre değerlendirilen boş zaman tutumlarında dikkat çeken sonuç

tüm alt boyutlarda Tıp Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi ve İletişim Fakültesi özelinde tutum ortalamalarının yüksek olduğudur. Spor bilimleri özelinde değerlendirildiğinde elit veya amatör spor içerisinden gelen bireylerin, aldıkları eğitim ile rekreasyon ve boş zaman değerlendirme bilinçlerinin doğal olarak arttığı düşünülebilir (Öz ve ark 2017). İletişim fakültesi özelinde ise, müfredat programlarının sosyal hayatın takibini mecbur kıldığı için, içerisinde sanatsal faaliyetlerin gerçekleştiği ve teşvik edildiği bölümleri barındırması açısında rekreatif farkındalıklarının ve kampüs özelinde bilinçlerinin yüksek olduğu düşünülebilir. Osman (2019), Tıp fakültesi öğrencilerinin serbest zaman aktivite tercihlerini değerlendirdiği çalışmada değinmektedir ki, öğrencilik ve çalışma şartları ağır olan tıp fakültesi öğrencileri kısıtlı boş zamanlarını en aktif şekilde değerlendirme eğilimi göstermektedir. Bu bakımdan sonuçlarımız ile benzer kültürler arası destekler söz konusudur.

Boş zaman tutum ölçeği alt boyutları ile sanata ilgi ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki değerleri incelendiğinde; Boş Zaman Tutum Ölçeği 'bilişsel' alt boyutu ile Sanata İlgi Ölçeği 'duygu ve düşünce' alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü, 'davranış' alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönlü, Boş Zaman Tutum Ölçeği 'duyuşsal' alt boyutu ile Sanata İlgi Ölçeği 'duygu ve düşünce' alt boyutu arasında herhangi bir ilişki saptanmazken, 'davranış' alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönlü, Boş Zaman Tutum Ölçeği 'davranışsal' alt boyutu ile Sanata İlgi Ölçeği 'duygu ve düşünce' alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü, 'davranış' alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Bu sonuçlar incelendiğinde boş zaman ve sanatın birbirlerinin yordayıcısı olarak düşük düzeyde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılabilir. Lisans öğrencilerinin boş zaman alışkanlıklarının büyük bir kısmının sosyalleşme ile ilişkili etkinliklere ayrıldığı bilinmektedir (Akkaya 2015, Kartal ve ark. 2012, Sabbağ ve Aksoy 2011, Süzer 2000, Tezcan ve Otel 1977). Bu çalışmaların büyük bir kısmı da boş zaman alışkanlıklarından doğrudan sanat ile ilgili olmayan (kitap okuma, TV izleme vb.) kültürel etkinlikler etrafında şekillenmektedir. Ülkemizde ağırlıklı olarak güzel sanatlar fakültesi, eğitim fakültesi, konservatuarlar aracılığı sanat eğitimleri sürdürülmektedir (Altınkurt 2015). Ancak sanatın boş zaman alışkanlıklarına entegre edilebilmesinde adı geçen eğitim kurumlarının yetersiz kaldığı gözlenmektedir (Yazar ve ark. 2014). Ayrıca anayasal

bir devlet sorumluluğu olan sanatın yaygınlaştırılması ve vatandaşların sanatsal boş zaman alışkanlıklarını kazanmasında politika üreticilerin sorumluluklarını yerine getirmeleri beklenmektedir (Şen ve Öztek 2017). Araştırmacıların sonuçlara ilişkin bir diğer tartışma konusunu da lisans öğrencilerinin içinde bulunduğu kültür oluşturmaktadır. Lisans öğrencilerinin içinde bulunduğu Z kuşağı küresel görüşlerini tatminden uzak geleneksel sanat anlayışının baskısının katılımcıların sanata ilgileri üzerinde etkili olduğu söylenebilir(Illeris 2005). Modern ve dijital sanat etkinliklerinin daha fazla organize edilmesi lisans öğrencilerinin sanat tutumlarının olumlu yönde değişmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Du ve ark. 2010). Geleneksel sanatın izleyicilerinin çoğu yetişkinlerdir (özellikle dünya bilgisi açısından zengin ve sofistike insanlar). Araştırmacıların estetik zevkleri ve estetik deneyimleri, gençlere yol gösterecek ders kitaplarına veya teorilere yazılacaktır. Dijital ağ ve ilgili dijital sanat ağı alanında, birçok genç, yaşlılarından daha fazla pratik deneyime sahiptir, buna karşılık gelen savunma haklarını kazanmıştır. Tüm bu özellikler gelişmiş bir sanat ve boş zaman tutumu için başlangıç noktası olarak kabul edilmelidir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin boş zaman tutumları ile sanata ilgi düzeylerini çeşitli değişkenlere göre değerlendirmek ve aralarındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Çalışma sonuçları ve öneriler izleyen şekilde değerlendirilmiştir;

- Üniversite öğrencilerinin boş zaman tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemiştir. Üniversite boş zaman değerlendirme olanaklarının ve algılamalarının benzer olması şeklinde açıklanabilir.
- Üniversite öğrencilerinin yaşa göre boş zaman tutum düzeylerinin yaş arttıkça ortalamalarının arttığı belirlenmiştir. Bunun sebebi artan bilinç düzeyi ve zaman yönetim becerisi olarak açıklanabilir.
- Üniversite öğrencilerinin aylık gelire göre boş zaman tutum düzeyleri davranışsal olarak değiştiği, bu farkın gelir düzeyi yüksek olanlar lehine olduğu belirlenmiştir. Yarı zamanlı veya tam zamanlı çalışan üniversite öğrencilerinin gelir düzeyini diğer gruplara daha yüksek bildirdiği varsayıldığında zaman eksikliği sebebiyle, mümkün olan zamanlarda boş zaman davranışına yöneldiği düşünülmektedir.
- Üniversite öğrencilerinin haftalık boş zamana göre bilişsel ve duyuşsal olarak boş zaman arttıkça, davranışsal olarak ise zaman düzeyi düştükçe puan ortalamaları azalmıştır.
- Üniversite öğrencilerinin çalışıp çalışmama durumuna göre boş zaman tutum düzeylerinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir.
- Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördüğü fakülteye göre boş zaman tutum düzeylerinde Tıp, Spor bilimleri ve İletişim lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu farklılığın adı geçen fakültelerin aldıkları eğitim ve bağlı olarak gelişen rekreasyon algıları ile açıklanabilmektedir.
- Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre sanata ilgi düzeylerinin kadın öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
- Üniversite öğrencilerinin yaşa göre sanata ilgi düzeyleri sorgulandığında daha düşük yaşlar lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.
- Üniversite öğrencilerinin aylık gelir değişkenine göre sanata ilgi düzeylerinde davranış alt boyutunda herhangi bir anlamlı farklılık belirlenmezken, duygu-

düşünce alt boyutunda düşük gelire sahip olan öğrenciler lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

- Üniversite öğrencilerinin haftalık boş zaman değişkenine göre sanata ilgi düzeylerinde daha fazla zamana sahip olan öğrenciler lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.
- Üniversite öğrencilerinin çalışıp çalışmama değişkenine göre sanata ilgi düzeylerinde çalışmayan öğrenciler lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.
- Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördüğü fakülte değişkenine göre sanata ilgi düzeylerinde duygu-düşünce alt boyutunda tıp fakültesi lehine, davranış alt boyutunda ziraat, spor bilimleri ve veteriner fakültesi aleyhine sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışmamız sonuçları ışığında öneriler sunulmuştur;

- Üniversite öğrencilerine yönelik kampüs rekreasyonu uygulamaları arttırılmalıdır.
- Öğrencilerin sanata yönelik farkındalıkları arttırılmalıdır.
- Öğrencilerin sanat ve boş zaman ilgi düzeylerini geliştirmek amacıyla ilgili fakülte ve birimleri sürece dahil edilmelidir.
- Üniversite öğrencilerin tutumları ve yönelimleri ayrıntılı ortaya konmalı kampüs içi ve çevresi ilgilere göre düzenlenmelidir.
- Üniversite bünyesinde kurulacak "kampüs rekreasyonu" birimleri vasıtasıyla etkinlikler nitelikli planlanabilir ve daha amaca uygun süreçler yönetilebilir.
- İlgili birimlerde istihdam edilecek olan rekreasyon bölümü mezunu uzmanların varlığı etkinlik kalitesi ve çeşitliliğini arttıracağı düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

Acar B, 2010. Türkiye'de Sanat Tarihi Kuramının Alımlanışı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Akarca A, 2018. İlkokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Tutumları: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa

Akdeniz E, 2016. Heidegger'de Metafizik Eleştirisi Olarak Sanat Yapıtı. Kilikya Felsefe Dergisi, (2), 79- 92.

Akgül BM, Gürbüz B, 2011. Boş Zaman Tutum Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması . Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi , 16 (1) , 37-43 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/gbesbd/issue/28050/305073

Akıncı FB, 2018. Lise Öğrencilerinin Görsel Sanat Derslerindeki Kazanımları, Tutumları ve Düşünme Stillerinin Çok Yönlü İncelenmesi (Doctoral Dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)

Akkaya S, 2015. Üniversite öğrencilerinin popüler kültür etkinlikleri ve boş zaman alışkanlıkları (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).

Akkurt S, Boratav O, 2018. Neden Sanat Eğitimi?. Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi, 1(1), 54-60.

Alakuş AO, Mercin L, 2019. Sanat Eğitimi Ve Görsel Sanatlar Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.

Alpagut B, 2002. Türkiye'de Doğa Tarihi Araştırmalarının Örgütlenmesi. 1. Ulusal Doğa Tarihi Kongresi, 71.

Altınkurt L, 2015. Türkiye'de Sanat Eğitiminin Gelişimi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (12).

Ardahan F, Turgut T, Kaplan Kalkan A, 2016. Her yönüyle rekreasyon. Ankara: Detay Yayıncılık

Arslan A, 2021. Felsefeye Giriş, Serbest Akademi, Ankara

Arslan H, 2014. Üniversite öğrencilerinin boş zaman değerlendirme tercihleri: Çankırı Karatekin Üniversitesi örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (40), 193-208.

Ayhan B, Özel B, 2020. Eẍamining the relationship between leisure attitude and 93 life satisfaction levels of university students. International Journal of Sport Culture and Science, 8(3), Sayfa: 154-166

Başak R, 2021. Görsel sanatlar eğitiminde ideoloji tartışmaları temelinde görsel kültür kuramı ve materyal kültürü. e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8(2).

Beyhan HC. 2018. Teknoloji ve sanat. Journal of Arts, 1(1), 13-22.

Bhuiyan P, Supe A, Rege N. 2015. The Art of Teaching Medical Students-E-Book. Elsevier Health Sciences.

Birol, E. 2021. Yaşam Becerilerinin Öğrenilmesinde Rekreasyon Faktörü. INSAC Academic Developments on Social and Education Sciences, 389. Duvar Kitabevi.

Bozgüney R, 2021. Rekreasyon Bölümü Öğrencilerinin Liderlik Düzeyleri Ve Özgünlükleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Doctoral Dissertation, Necmettin Erbakan University, Konya.

Bölükbaş S, 2019. KOP bölgesi üniversiteleri turizm fakültesi öğrencilerinin boş zaman faaliyetlerine bakış açılarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Britton BK, Tesser A, 1991. Effects of time-management practices on college grades, Journal of Educational Psychology, Vol. 83, pp. 405-10.

Broadhurst R, 2001. Managing environments for leisure and recreation. New York: Routledge.

Brown K, Bradley L, Lingard H, Townsend K, Ling S, 2010. Working time arrangements and recreation: making time for weekends when working long hours. Australian Bulletin of Labour, 36(2), 194-213.

Brown MC, 1940. Sculpture and Physical Education. Physical Educator, 1(1), 3.

Brown WG, Nawas F, 1973. Impact of aggregation on the estimation of outdoor recreation demand functions. American Journal of Agricultural Economics, 55(2), 246-249.

Buyuruk M, 2021. Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Tutumları ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının İncelenmesi. Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD. Yüksek Lisans Tezi, Muş.

Bürhan T, 2021. Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Öğrencilerinin Boş Zaman Tutumlarının İncelenmesi. Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ

Büyükalan FS, Türkmenli A, 2019. Yaygın Eğitim Kurslarına Katılan Kursiyerlerin Resim Yapmaya İlişkin Metaforik Algıları. Sosyal Bilimler Arastirmalari Dergisi, 9(2).

Cesario FJ, 1976. Value of time in recreation benefit studies. Land economics, 52(1), 32-41.

Cevizci A, (2021). Felsefe Sözlüğü. Say Yayınları, İstanbul.

Clammer J, 2014. Art, culture and international development: Humanizing social transformation. Routledge.

Cordes KA, Ibrahim HM, 1999. Applications in Recreation and Leisure: For Today and Future. (2nd Edition) Mc Graw Hill Companies

Croce B, 1941. History As The Story Of Liberty. George Allen And Unwin Limited, London.

Cusanus N, Schıller, F, 1954. Books Also Received. Varıous Authors. Interrelations Of Cultures: Their Contribution To Inter-National Understanding. Unesco Publications.. Pp. 387. 14s. 6d. Ge Von Grunebaum (Ed.). Studies İn Islamic Cultural History. The.

Çağan K, 2000. Popüler kültür ve sanat. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Sakarya. Beyhan, H. C. (2018). Teknoloji Ve Sanat. Journal Of Arts, 1(1), 13-22.

Çağan K.. Popüler kültür ve sanat. 2002.

Çelik A, 2019. Uygulamalı Girişimcilik Hayaller Gerçek Olsun. Eğitim Yayınevi.

Çelik Z, 2014. Ankara Polis Koleji Öğrencilerinin Boş Zaman Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi), Ankara Gazi Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çetintaş E, 2013. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Aş Örneğinde Yerel Yönetimlerde Kültürel Faaliyetlerin Örgütlenmesi (Doctoral Dissertation, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Dalkılıç G, Burak MİL, 2017. Rekreasyon-Animasyon Hizmetlerinin Sınıflandırılması ve Otel İşletmelerindeki Öneminin Değerlendirilmesi. Beykoz Akademi Dergisi, 5(2), 40-72.

Demir C, Demir N, 2006. Bireylerin boş zaman faaliyetlerine katilmalarini etkileyen faktörler ile cinsiyet arasindaki ilişki: lisans öğrencilerine yönelik bir uygulama. Ege Academic Review, 6(1), 36-48.

Dinç H, Poyraz A, Aydemir K, 2019. Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Anlamlarının İncelenmesi. Türkiye Spor Bilimleri Dergisi, 3(1), 1-9.

Downey G, 2008. Scaffolding imitation in capoeira: physical education and enculturation in an Afro-Brazilian Art. American Anthropologist, 110(2), 204-213.

Du W, Li Z, Gao Q, 2010. Analysis of the interaction between digital art and traditional art. In 2010 International Conference on Networking and Digital Society (Vol. 2, pp. 441-443). IEEE.

Duncan C, 2019. İlkel Galeriden Halka Açık Sanat Müzesine: Louvre Müzesi Ve Ulusal Galeri, Londra (S. 250-277). Routledge.

Ekici K, 2011. Yüksek Öğretim Kurumlarının Sanat Eğitimi Dersleri Olmayan Programlarında Sanat Eğitiminin Gerekliliği (Master's Thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Elinç H, Polat AT, 2011. Alanya Abdurrahman Alaettinoğlu parkı kullanıcılarının demografik özellikleri ile parkın görsel kalitesi arasındaki ilişkiler. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(3).

Erişim 1, Https://Sozluk.Gov.Tr/

Erişim 2, Https://Www.Latimes.Com/Business/Technology/Story/2021-03-11/Nft-Explainer-Crypto- Trading-Collectible

Erişim 3, Https://Arkeofili.Com/Guney-Afrikada-Bilinen-En-Eski-Cizim-Bulundu/

Erkan M, Yalız-Solmaz D, Güven G, 2021. Covid-19 Pandemi döneminde spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin boş zaman tutumlarının incelenmesi. Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), Yozgat, Sayfa: 189-201

Essig L, 2012. Frameworks for educating the artist of the future: Teaching habits of mind for arts entrepreneurship. Artivate, 1(2), 65-77.

Gates S, 1941. Radio in Relation to Recreation and Culture. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 213(1), 9-14.

George D, Mallery P, 2010. SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference (10. Baskı). GEN, Boston, MA: Pearson Education, Inc, 10.

Gooding HC, Quinn M, Martin B, Charrow A, Katz JT, 2016. Fostering humanism in medicine through art and reflection. Journal of Museum Education, 41(2), 123-130.

Göker G, 2014. Rekreasyonda yeni trendler. A. Yaylı (Ed.), Rekreasyona giriş içinde (1. bs., ss. 183–202). Ankara: Detay Yayıncılık.

Güçhan N, 1992. Kitle İletişim Araçlarının Sanatın Yayılmasındaki Rolü. Kurgu, 11(1), 110-114.

Güler BEK, 2008. Çağdaş Türk Sanatında "Ulusallık/Evrensellik" Sorunsalı Ve Bazı Temel Yaklaşımlar. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2008(17), 117-130.

Güngör NB, Yılmaz A, İlhan EL, 2019. Yaşam kalitesi bağlamında özel bir sporcunun kazanımları: Ebeveyn görüşleri doğrultusunda bir durum çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 20(3), 421-443.

Hadjınıcolaou N, 1998. Sanat Tarihi ve Sınıf Mücadelesi, (Çev. Halim Spatar), İstanbul, Kaynak Yayınları.

Hadjinicolaou N, 1978. Sur l'idéologie de l'avant-gardisme. Histoire et critique des arts, 6, 49-76.

He B, Prasad S, Higashi RT, Goff HW, 2019. The art of observation: a qualitative analysis of medical students' experiences. BMC medical Education, 19(1), 1-6.

Henriksen K, Larsen CH, Christensen MK, 2014. Looking at success from its opposite pole: The case of a talent development golf environment in Denmark. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 12(2), 134-149.

Hoşgörür V, Katrancı M, 2007. Sınıf ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin baskın zekâ alanları (Kırıkkale üniversitesi eğitim fakültesi örneği).

Huyghe R, 1970 . L'art Et Le Monde Moderne. Volume 2. De 1920 À Nos Jours. Larousse,.

Illeris H, 2005. Young people and contemporary art. International Journal of Art & Design Education, 24(3), 231-242.

Iso-Ahola SE, 1979 . Basic dimensions of definitions of leisure. Journal of Leisure Research 11 (1): 28-39. Available at UNC DAV GV1 .J6

Işık U, Üstün Ü D, 2019. Boş zamanları değerlendirmede güncel konular. Ankara: Akademisyen Kitabevi.

İskender A, 2019. Boş zaman ve rekreasyon ile turizm arasındaki ilişki üzerine akademik bir araştırma. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi, 22(1), 50-59.

Jasani SK, Saks NS, 2013. Utilizing visual art to enhance the clinical observation skills of medical students. Medical teacher, 35(7), e1327-e1331.

Kampf S, Teske E J, 2013. Collegiate recreation participation and retention. Recreational Sports Journal, 42(1), 18–32.

Kaplan, A., & Ardahan, F. (2013). Doğa sporları yapan bireylerin profilleri, doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar: Antalya örneği. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 93-114.

Kaplanoğlu L, 2020. Oryantalizm Ekseninde Sanat, Siyaset Ve Din İlişkisi. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 26(45), 722-729.

Karaküçük S, 2014. Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme. Gazi Yayınevi, Ankara.

Karasar N, 1995. Bilimsel araştirma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler. Ankara: Anı Yayıncılık.

Karasar N, 2009. Bilimsel Araştırma Yöntemi, 20. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Karasu A, 2021. İstanbul'da Resim-iş öğretmenliği Okuyan Lisans Öğrencilerinin Güncel Sanata Dair Ilgi Ve Algı Düzeylerinin Yaratıcılıkları üzerindeki Etkisinin İncelenmesi (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey)).

Kartal A, Çınar, İ, Ağgön B, 2012. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi, 1(1), 1-9.

Karunaanıthy K, Karunanıthy M, 2014. Leisure activities and attitudes of advanced level students: a study based on urban schools in Trincomalee District. European Journal of Business and Management, 6(7), 178-187

Kaya S, Gürbüz B, 2015. An Examination of University Students's Attıtudes towards Leisure Activities. Pamukkale Journal of Sport Sciences. 6(3): 46-59

Kaya S, Isıdorı E, Sarol H, 2015. An examination of adolescents' attitudes towards leisure activities. Journal of Human Sciences, 12(2): 485-501.

Kelly, C. M., Strauss, K., Arnold, J., & Stride, C. (2020). The relationship between leisure activities and psychological resources that support a sustainable career: The role of leisure seriousness and work-leisure similarity. Journal of Vocational Behavior, 117, 103340. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2019.103340

Kılbaş Ş, 2010. Rekreasyon boş zamanı değerlendirme. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kılıç I, 2012. Okul Öncesinde Müzik Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.

Kırtepe A, 2018. Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Aktivitelere Katılımına Engel Olan Unsurların Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Turkish Studies Social Sciences, 13(18), 901-910.

King AC, Winett RA, Lovett SB, 1986. Enhancing coping behaviours in at-risk populations: the effects of time-management instruction and social support in women from dual-earner families", Behaviour Therapy, Vol. 17, pp. 57-66.

Lambert E, 2005. Boys' art, girls' art: A rural study. New Zealand Research in Early Childhood Education, 8, 43-58.

Lay CH, Schouwenburg HC, 1993. Trait procrastination, time management, and academic behavior, Journal of Social Behavior and Personality, Vol. 8, pp. 647-62

Lazarus PA, Rosslyn FM, 2003. The arts in medicine: setting up and evaluating a new special study module at Leicester Warwick Medical School. Medical education, 37(6), 553-559.

Mair H, Reid DG, 2007. Leisure research and social change: A millennial state of the art. Leisure/Loisir, 31(2), 501-522.

Maslow A, Lewis K.J, 1987. Maslow's Hierarchy Of Needs. Salenger Incorporated, 14(17), 987-990.

Mason DD, McCarthy C, 2006. 'The feeling of exclusion': Young peoples' perceptions of art galleries. Museum Management and curatorship, 21(1), 20-31.

Matherne S, 2014. Kant And The Art Of Schematism. Kantian Review, 19(2), 181-205.

Mathpal Y, 1984. Prehistoric Painting of Bhimbetka. Abhinav Publications.

McConnell KE, 1992. On-site time in the demand for recreation. American journal of agricultural economics, 74(4), 918-925.

Mclean D D, Hurd A R, 2012. Kraus' recreation and leisure in modern society. (9. bs.). Canada: Jones & Bartlett Learning.

Millen JB, 1983. The social organization of lesiure among MexicanAmericans. J.Of Leisure Research. Vol.15. No:2.

Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, T.C. Resmî Gazete: 14.02.2006,26080, 9 Haziran 2007,Sayı:26547.

Millî Eğitim Bakanlığı, 2018. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (9., 10., 11. ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı, Ankara

Millî Eğitim Bakanlığı, 2018. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul Ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar), Ankara

Mohammadi-Zarghan S, Afhami R, 2019. Memento Mori: the influence of personality and individual differences on aesthetic appreciation of death-related artworks by Damien Hirst. Mortality, 24(4), 467-485.

Moshahid M, 2017. Time management competency among science & art undergraduate students. Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities, 7(7), 222-230.

Mukunda N, Moghbeli N, Rizzo A, Niepold S, Bassett B, DeLisser HM, 2019. Visual art instruction in medical education: a narrative review. Medical education online, 24(1), 1558657.

Munro T, 1951. " The Afternoon Of A Faun" And The Interrelation Of The Arts. The Journal Of Aesthetics And Art Criticism, 10(2), 95-111.

Murathan T, Türker A, Murathan, F, 2019. Investigation of University Students Attitudes toward Leisure Time Activities (Ardahan University Sample). Turkish Journal of Sport and Exercise. 21 (2): 162-169.

Naghshineh S, Hafler JP, Miller AR, Blanco MA, Lipsitz SR, Dubroff RP, Katz JT, 2008. Formal art observation training improves medical students' visual diagnostic skills. Journal of general internal medicine, 23(7), 991-997.

Nelson R.A, Donihue MR, Waldman DM, Wheaton C, 2001. What's An Oscar Worth?. Economic İnquiry, 39(1), 1-6.

Nelson RR, 2017. Behavior and cognition of economic actors in evolutionary economics. In Foundations of Economic Change (pp. 51-67). Springer, Cham.

Newton-Smith, W. H. (2018). The structure of time. Routledge.

Oğuz MÖ, 2013. Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras. Milli Folklor, 25(100), 5-13.

Oktay G, 2017. Günümüz Sanatında Yazının Plastik Bir Dil Olarak Dışavurumsal Kullanımı.

Osman N, 2019. Preferences of Recreational activitiy During Leisure Among Medical Student in UPM. Bachelor thesis. Department of Park and Recreation Science, Universiti Putra Malaysia.

Önal L, 2017. Atatürk Üni versi tesi Öğrencilerini n Boş Zaman Tutumları ile Boş Zaman Akti vitelerine Katılımını Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi . Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.

Örenç A, 2015. Belediyelerin Eğitim Alanındaki Sosyal Hizmetleri Çiğli Belediyesi Örneği. Abmyo Dergisi Sayı:37,S.15-32.

Öz ND, Üstün F. Bozkurt İ, 2017. Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Üniversite Yaşam Kalitesine İlişkin Algılarının Belirlenmesi . Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi , (13) , 217-229 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/inesj/issue/40066/476694

Özalp H, 2016. İnsanlığın En Eski Tapınağı Göbeklitepe Teolojik Bize Ne Söyler?. Bilimname , 2016 (1), 59-74.

Özer Ö, 1997. Günümüzde Özgün İşlevsel Seramik Sanat Objeleri (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey)).

Özeskici E, 2018. Sanatta Değişen Paradigmalar: Sanatçı, Eser Ve Alıcı İlişkisi. Yedi, (20), 111-120.

Özgören Şen F, Öztek MY, 2017. Boş Zaman Pazarlaması Kapsamındaki Faaliyetlere Genel Bir Bakış. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.

Pala A, Biner M, Öncen S, Kargün M, 2015. Futbol tenisi sporcularının boş zaman aktivitelerine yönelik tutumlarının incelenmesi. Uluslararası Spor, Egzersiz & Antrenman Bilimi Dergisi, 1(2).

Parr MG, Lashua BD, 2004. What is leisure? The perceptions of recreation practitioners and others. Leisure Sciences, 26(1), 1-17.

Pekin H, 2018. Belediyelerin Eğitim, Kültür Ve Sanat Alanındaki Çalışmalarının Yaşam Kalitesine Etkisi: Beylikdüzü (Doctoral Dissertation).

Rae M, 2021. Analyzing the NFT mania: Is a JPG worth millions?. In SAGE Business Cases. SAGE Publications: SAGE Business Cases Originals.

Ragheb MG, Beard JG, 1982. Measuring Leisure Attitude. Journal of Leisure Research, 14(2): 155-167.

Ridgway BS, 1987. Antik Yunan kadınları ve sanatı: Maddi kanıt. Amerikan Arkeoloji Dergisi , 91 (3), 399-409.

Rojek C, 2000. Leisure and the rich today: Veblen's thesis after a century. Leisure studies, 19(1), 1-15.

Sabbağ Ç, Aksoy E, 2011. Üniversite öğrencileri ve çalışanların boş zaman etkinlikleri: Adıyaman örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (4), 10-23.

San İ, 2000. Sanat Eğitimi Kuramları. İstanbul: Ütopya Yayınevi

Schuhl PM, 1952. Platon Et Lárt De Son Temps.

Shapiro J, Rucker L, 2003. Can poetry make better doctors? Teaching the humanities and arts to medical students and residents at the University of California, Irvine, College of Medicine. Academic Medicine, 78(10), 953-957.

Solomon J, 2004. Gladiator From Screenplay To Screen. Na, USA.

Spurgin K, 2008. Everyday information organization practices in the pursuit of leisure: The information organization, management, and keeping activities of amateur art photographers. Information Organization of Mateurs Photographers.

Süzer M, 2000. Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(8), 123-133.

Şen FÖ, Öztek MY, 2017. Boş Zaman Pazarlaması Kapsamındaki Faaliyetlere Genel Bir Bakış. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(3), 58-71.

Tainio M, 2015. Parallel worlds: Art and sport in contemporary culture. Aalto University.

Tanyeri Y, 2003. Sanat ve Spor. Sanat Dergisi, (4).

Taşkesen O, Naldan F, Guler E, 2017. Investigating the museum and art interests of the students in fine arts and anatolian high schools. Journal of Strategic Research in Social Science, 3(2), 1-14.

Taşkesen S, Alpan GB, 2018. Lise Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleri İle Sanat İlgileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sosyal Bilimlerde Stratejik Araştırmalar Dergisi , 4 (1), 57-78.

Tezcan M, Otel M, 1977. Boş zamanlar sosyolojisi. Doğan Matbaası.

Toluyağ D 2020. Geçmişten Günümüze Heykel Sanatında Mitolojik İmgeler. İdil Sanat Ve Dil Dergisi, 9(66), 267-282.

Turani A, 2003. Dünya Sanat Tarihi. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Türkiye İstatistik Kurumu, 2016. Zaman Kullanım Araştırması Mikro Veri Seti, 2014-2015, Türkiye İstatistik Kurumu Devlet Mah. Necatibey Cad. No: 114 06420 Çankaya-Ankara / Türkiye

Tzibazi V, 2013. Participatory Action Research with young people in museums. Museum Management and Curatorship, 28(2), 153-171.

Ulusoy D, 1993. Sanat Sosyolojisinde Temel Yaklaşımlar. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 10(1).

Ürük ZF, Belgin İ, Kamacıoğlu, B, Uzgören G, Çağlar S, 2021. Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarında Sanat Ve Tasarım Eğitimi Ve Geleceği. Art/İcle: Sanat Ve Tasarım Dergisi, 1(2), 215-248.

Veblen T, 1934. The theory of the leisure class, New York: The Modern Press. (Original work published 1899)

Wadeson H, 2010. Art psychotherapy. John Wiley & Sons.

Wayne J, 1973. The male artist as a stereotypical female. Art Journal, 32(4), 414-416.

Wikberg S, 2013. Art education–mostly for girls? A gender perspective on the Art subject in Swedish compulsory school. Education Inquiry, 4(3), 22630.

Xanthoudaki M, 1998. Educational Provision for Young People as Independent Visitors to Art Museums and Galleries: Issues of Learning and Training. Museum Management and Curatorship, 17(2): 159–117. doi:10.1080/09647779800401702

Yazar T, Aslan T, Şener S, 2014. Sanat Eğitimi Sorunu Olarak Ülkemizde İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Sanat Eğitimine Olan İlgisizlik Sebepleri. On dokuz Mayıs University Journal of Education Faculty, 33(2), 593-605.

Yıldırım İ, 2021. İç Mimarlık Bölümlerindeki Temel Tasarım Eğitimine Yönelik Öğrenci Tutumu. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi , (32), 353-361.

Yılmaz A, 2018. Sanat Bilincinin Dili Olarak Estetik. Gelenekten Geleceğe, 63.

Yılmaz PD, 2008. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında Okutulan Sanat Tarihi Dersinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Yolal M, 2017. Türkiye'nin Etkinlik Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Çatalhöyük Uluslararası Turizm Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, (2), 35-51.

Yuen MS, Fossey EM, 2003. Working in a community recreation program: A study of consumer-staff perspectives. Australian Occupational Therapy Journal, 50(2), 54-63.

7. EKLER

EK-A- VERİ TOPLAMA ARACI

Sayın katılımcı elinizdeki ölçek, boş zaman alışkanlıklarınızı ve sanata karşı olan ilginizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara içtenlikle yanıt vermeniz çalışmanın daha sağlıklı bir şekilde sonuçlanmasına yardımcı olacaktır. Değerlendirmeleriniz için teşekkürler.		
Cinsiyet: Kadın ( ) Erkek ( )	Yaş: ……	Fakülte: ……..
Aile Aylık Geliri	( ) 2500 TL ve altı	( ) 2501-5000 TL ( ) 5001 TL ve Üstü
Haftalık Boş Zaman Süreniz	**( )** 1-3 saat	**( )** 4-6 saat **( )** 7-9 saat **( )** 10 saat ve üstü
Çalışma Durumu	( ) Part-time	( ) Tam Zamanlı ( ) Çalışmıyorum

Günlük Boş Vakitlerinizi Nasıl Değerlendirirsiniz? Önem derecesini aşağıdaki ölçeğe göre değerlendiriniz 1: Kesinlikle Önemsiz **2:** Önemsiz **3:** Kısmen Önemli **4:** Önemli **5:** Kesinlikle Önemli

	1	**2**	**3**	**4**	**5**
Kafe vb. Gitmek	( )	( )	( )	( )	( )
Evde Aileyle Beraber Olmak	( )	( )	( )	( )	( )
Televizyon İzlemek	( )	( )	( )	( )	( )
İnternette Gezinmek	( )	( )	( )	( )	( )
Sosyal Medyada Vakit Harcamak	( )	( )	( )	( )	( )
Bilgisayar Oyunları Oynamak	( )	( )	( )	( )	( )
Ev Gezmeleri Yapmak	( )	( )	( )	( )	( )
Evde Arkadaşlarım İle Birlikte Olmak	( )	( )	( )	( )	( )
Film İzlemek	( )	( )	( )	( )	( )
Kitap Okumak	( )	( )	( )	( )	( )
Arkadaşlarım İle Dışarıda Vakit Harcamak	( )	( )	( )	( )	( )
Arkadaşlarımla Ev/Kafe Dışında Aktiviteler Yapmak	( )	( )	( )	( )	( )
Spor organizasyonlarına katılmak/ Spor yapmak	( )	( )	( )	( )	( )

BOŞ ZAMAN TUTUM ÖLÇEĞİ

Maddeleri dikkatlice okuyarak sizin için uygun kutucuğu işaretleyiniz. Katkılarınız için teşekkürler.

1. Kesinlikle Katılmıyorum
2. Katılmıyorum
3. Kararsızım
4. Katılıyorum
5. Kesinlikle Katılıyorum

Kesinlikle Katılmıyorum	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Kesinlikle Katılıyor**

1. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmak zamanı akıllıca kullanmaktır	1	2	3	4	5
2. Boş zaman aktiviteleri bireyler ve toplum için faydalıdır	1	2	3	4	5
3. İnsanlar çoğunlukla arkadaşlık ilişkilerini boş zamanlarında geliştirirler	1	2	3	4	5
4. Boş zaman aktiviteleri sağlığa katkı sağlar	1	2	3	4	5
5. Boş zaman aktiviteleri mutluluğu artırır	1	2	3	4	5
6. Boş zaman çalışma verimini artırır	1	2	3	4	5
7. Boş zaman aktiviteler enerjiyi yenilemeye yardımcı olur	1	2	3	4	5
8. Boş zaman aktiviteleri kişisel gelişim için bir araç olabilir	1	2	3	4	5
9. Boş zaman aktiviteleri bireylerin rahatlamasına yardımcı olur	1	2	3	4	5
10. İnsanlar boş zaman aktivitelerine ihtiyaç duyar	1	2	3	4	5
11. Boş zaman aktiviteleri sosyal ilişkiler için iyi bir fırsattır	1	2	3	4	5
12. Boş zaman aktiviteleri önemlidir	1	2	3	4	5
13. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olduğumda zaman çok çabuk geçiyor	1	2	3	4	5
14. Boş zaman aktivitelerim bana keyif veriyor	1	2	3	4	5
15. Boş zaman aktivitelerime değer veririm	1	2	3	4	5
16. Boş zamanım boyunca kendim olabiliyorum	1	2	3	4	5
17. Boş zaman aktivitelerim bana zevkli deneyimler sağlar	1	2	3	4	5
18. Boş zamanın benim için iyi olduğunu hissediyorum	1	2	3	4	5
19. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmaktan hoşlanıyorum.	1	2	3	4	5
20. Boş zaman aktivitelerim canlandırıcıdır	1	2	3	4	5
21. Boş zaman aktiviteleri ile sık sık meşgul olmanın uygun olduğunu düşünüyorum	1	2	3	4	5
22. Boş zaman aktiviteleri için harcadığım zamanın boşa geçmediğini hissediyorum	1	2	3	4	5
23. Boş zaman aktivitelerimden hoşlanıyorum	1	2	3	4	5
24, Boş zaman aktiviteleri dikkatimin tamamını alıyor	1	2	3	4	5
25. Boş zaman aktivitelerine sık sik katılırım	1	2	3	4	5

26. İmkânım olsa boş zaman aktiviteleri için harcadığım zaman miktarını artırırım	1	2	3	4	5
27. Gelir durumum müsaade ettiği ölçüde boş zaman aktivitelerimde kullanmak üzere araç gereç satın alırım.	1	2	3	4	5
28. Zamanım ve param yetse daha yeni boş zaman aktivitelerine katılırım	1	2	3	4	5
29. Boş zaman aktivitelerimde daha yeterli olabilmek için önemli derecede zaman ve efor harcarım	1	2	3	4	5
30. Seçme şansım olsa bos zaman ihtiyaçlarını karşılayan bir şehir ya da çevrede yaşarım	1	2	3	4	5
31. Plansız bile olsa bazı boş zaman aktivitelerine katılırım	1	2	3	4	5
32. Boş zaman aktivitelerini daha iyi yapabilmek için bir seminer ya da kursa katılabilirim	1	2	3	4	5
33. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmak için boş zamanımın artması gerektiğini düşünüyorum	1	2	3	4	5
34. Meşgulken bile boş zaman aktivitelerine katılırım	1	2	3	4	5
35. Boş zaman aktivitelerine yönelik eğitim ve ön hazırlık için zaman harcayabilirim	1	2	3	4	5
36 Diğer aktiviteler arasında boş zamanıma yüksek öncelik tanırım	1	2	3	4	5

SANATA İLGİ ÖLÇEĞİ

Maddeleri dikkatlice okuyarak sizin için uygun kutucuğu işaretleyiniz. Katkılarınız için teşekkürler.

KESİNLİKLE KATILMIYORUM
KATILMIYORUM
KARARSIZIM
KATILIYORUM
KESİNLİKLE KATILIYORUM

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	**KATILMIYORUM**	**KARARSIZIM**	**KATILIYORUM**	**KESİNLİKLE KATILIYORUM**
Sanatla ilgili olduğunu düşündüğüm bir afiş gördüğümde durup bakarım	1	2	3	4	5
Gazetelerin küttür ve sanat sayfalarını okurum	1	2	3	4	5
Arkadaşlarımla sanat üzerine sohbet etmekten zevk almam	1	2	3	4	5
Sanatın bir dalıyla amatörce uğraşırım	1	2	3	4	5
Resim sergileri ilgimi çekmez	1	2	3	4	5
Müzik albümlerinin içerisinde müzisyen bilgilerini okurum	1	2	3	4	5

Konserlerde enstrümanlarla ilgili bilgilendirmeleri dikkate alırım	1	2	3	4	5
Sanatla uğraşan bireylerin daha yaratıcı olduğunu düşünürüm	1	2	3	4	5
Gazetelerin kitap tanıtım eklerini okumayı sevmem	1	2	3	4	5
Allemdeki bireylerle sanat olaylar üzerine konuşur, tartışırız	1	2	3	4	5
Harçlığımdan sanatsal faaliyetler için para ayırmam gerektiğini düşünürüm	1	2	3	4	5
Güzel bir fotoğraf gördüğümde fotoğrafa ilişkin bilgi alma isteği duyarım	1	2	3	4	5
İnternette sanatsal olayları takip etmekten hoşlanmam	1	2	3	4	5
Sanatın bireyin gelişimi için gerekli olduğunu düşünürüm	1	2	3	4	5
Televizyonda sanata ilişkin bir haber kulağıma geldiğinde dönüp bakarım	1	2	3	4	5
Müzik albümü almaktan hoşlanmam	1	2	3	4	5
Sanatsal faaliyetlerle ilgili olumlu düşüncelere sahibim	1	2	3	4	5
Bir konserde eserle ilgili bilgilendirmeleri dikkate alırım	1	2	3	4	5
İnternetten sanatçıları ve yapıtlarını araştırmayı severim	1	2	3	4	5
Sergilere bilgi ve deneyimi olabileceğini düşündüğüm bir arkadaşımla giderim	1	2	3	4	5

EK-B ETİK KURUL KARARI

8. TURNİTİN RAPORU

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMAN VE SANATA İLGİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ORİJİNALLİK RAPORU

%17	%17	%2	%10
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.grafikerler.org İnternet Kaynağı	%2
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
3	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı	%1
4	www.scribd.com İnternet Kaynağı	%1
5	prezi.com İnternet Kaynağı	%1
6	acikerisim.pau.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	%1
7	b2b.partcommunity.com İnternet Kaynağı	%1
8	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
9	edebiyatvesanatakademisi.com İnternet Kaynağı	%1

9. ÖZGEÇMİŞ